

**Arastırma Makalesi**

**Türkiye’de Tek Parti Döneminde Seçkin Düşünce: Kadro Dergisi**

*Elitist Thought During The Single Party Era in Türkiye: Kadro Journal*

**Demirhan Fahri ERDEM**

Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

[demirhan.erdem@hbv.edu.tr](mailto:demirhan.erdem@hbv.edu.tr)

<https://orcid.org/0000-0001-6921-980X>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
31.01.2025	07.03.2025

**Öz**

*Kadro Dergisi, özgün ve önemli bir hareketin yayın organıdır. Kadro Dergisi, Türk Devrimi için bir kuram üretmeye, Kemalizm’i bir ideoloji haline getirmeye ve yeni Türkiye’ye de kendine özgü bir kalkınma yolu önermeye çalışmıştır. Kadro Dergisi’nin, seçkin bir anlayışa sahip olduğu da ileri sürülmüştür. Bu makale, Kadro Dergisi’ni konu edinmektedir ve Kadro Dergisi’ni, seçkin düşünce ve klasik seçkin kuramları kapsamında çözümleyecektir. Makalede, Kadro Dergisi’nin açıkça seçkin bir anlayışa sahip olduğunu ve Kadro Dergisi’nde klasik seçkin kuramlarının bir takım kavramlarının yansımalarının bulunduğunu ispatlamak amaçlanmıştır. Makalede ulaşılan sonuçlar şunlardır: Kadro Dergisi ve yazarları açıkça seçkin bir yaklaşıma sahiptirler. Belli özelliklere sahip ve geniş kitlelerden ayrılan bir azınlığı ifade eden “Kadro” ismi bile, bu seçkin yaklaşımı yansıtmaktadır. Ancak Kadro Dergisi yazarlarının seçkin yaklaşımı; klasik seçkin kuramcılarının benimsediği, doğuştan gelen bir takım üstün özelliklere sahip seçkin azınlık anlayışına benzememektedir. Daha çok “Marksist strateji ve siyasalara sızan”, belli bir ideal uğruna yüksek bilinç ve eğitimle donanmış devrimci bir azınlığın önderliğine vurgu yapan seçkin olarak nitelenebilecek yaklaşıma benzemektedir. Ayrıca klasik seçkin kuramcılarının ortaya attıkları siyasal formül ya da seçkinler dolaşımı gibi kavramların yansımalarını, Kadro Dergisi yazarlarının amaçları ve düşüncelerinde bulmak olasıdır. Nitel araştırma teknikleriyle verilerin toplandığı makalede, elde edilen bilgiler, dönemin çelişkileri de göz önünde bulundurularak yorumlamaya biçimde çözümlenmiştir.*

**Anahtar Kelimeler:** Kadro Dergisi, Seçkinlik, Seçkin Kuramları, Demokrasi Karşıtlığı, Sosyalizm Karşıtlığı.

**Abstract**

*Kadro Journal is the publication of an original and important movement. Kadro Journal tried to produce a theory for the Turkish revolution, to turn Kemalism into an ideology and to propose a unique development path for the new Turkey. It has also been claimed that Kadro Journal has an elitist approach. This article is about Kadro Journal and will analyze it within the scope of elitist thought and classical elite theories. The article aims to prove that Kadro Journal has a clearly elitist understanding and that there are reflections of some concepts of classical elite theories in Kadro Journal. The conclusions reached in the article are as follows: Kadro Journal and its authors clearly have an elitist approach. Even the name “Kadro”, which refers to a minority with certain characteristics and distinguished from the larger masses, reflects this elitist approach. However, the elitist approach of Kadro Journal writers; It does not resemble the concept of an elite minority with certain innate superior characteristics adopted by classical elite theorists. It is more like an elitist approach that “infiltrates Marxist strategies and policies” and emphasizes the leadership of a revolutionary minority equipped with high consciousness and education for a certain ideal. In addition, it is possible to find reflections of concepts such as political formula or elite circulation put forward by classical elite theorists in the aims and thoughts of Kadro Journal writers. In the article where data was collected using qualitative research techniques, the information obtained was analyzed in a hermeneutical manner, taking into account the contradictions of the period.*

**Key Words:** Kadro Journal, Elitism, Elite Theories, Anti-Democracy, Anti-Socialism.

**Önerilen Atf /Suggested Citation**

Erdem, D.F., 2025, Türkiye’de Tek Parti Döneminde Seçkin Düşünce: Kadro Dergisi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 60(1), 851-873.

## 1. GİRİŞ

Kadro Dergisi ve bu dergi etrafında toplanan yazarların oluşturduğu Kadro Hareketi, özellikle tek parti dönemi başta olmak üzere, Türk düşün yaşamında özgün ve önemli bir yere sahiptir. Öncesinde Marksist düşünce geleneği içerisinde yer almış olan Kadro Dergisi yazarlarının, içinde yaşanmakta olan Türk Devrimi'ne bir kuram üretmeye, Kemalizm'i bir ideoloji haline getirmeye ve genç Cumhuriyet'e de kendine özgü bir kalkınma siyasası önermeye çalışırken; geliştirdikleri düşünceler bazı çevrelerde sosyalizm, bazı çevrelerdeyse faşizmle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca, önce tek parti yönetiminin, ardından da devletin temel ilkelerinden biri haline getirilen halkçılığın benimsendiği bir dönemde; Kadrocular'ın düşüncelerinin ve yaklaşımlarının seçkinci olduğu da ileri sürülmüştür. Belirtilmelidir ki, Kadrocular'ın düşüncelerini geliştirdikleri dönem, Batı'da klasik seçkin kuramlarının ortaya konulduğu dönemle de örtüşmektedir. Bu makalenin konusunu, Kadro Dergisi'nin seçkincilikle olan ilişkisi; amacını ise, Kadro Dergisi'nde üretilen düşüncelerin seçkinci düşünce geleneğiyle ve klasik seçkin kuramlarının ortak noktalarıyla ne oranda örtüştüğünün çözümlenmesi oluşturmaktadır.

Makalede bir takım savlardan hareket edilmiştir. İlk olarak, Türk Devrimi'ne bir kuram ve ideoloji, yeni Türk Devleti'ne de kendine özgü bir kalkınma siyasası geliştirmeye çalışan Kadro Dergisi ve çevresinin, açıkça seçkinci bir yaklaşımı benimsedikleri savunulmaktadır. İkincisi, belli özelliklere sahip ve geniş kitlelerden ayrılan bir azınlığı ifade eden "Kadro" isminin bile, Kadro'nun kendi yaptığı tanım ve açıklamalara bakıldığında, söz konusu seçkinciliği ifade ettiği ileri sürülmektedir. Üçüncüsü, Kadro Dergisi ve çevresinin seçkinci yaklaşımının, klasik seçkin kuramcılarının ortaya koyduğu doğuştan gelen bir takım üstünlüklere dayanan seçkin azınlık yaklaşımından çok; "Marksist strateji ve uygulamalara sızan", belli bir ideal uğruna yüksek bir bilinç ve eğitimle donanmış devrimci bir azınlığın önderliğine vurgu yapan yaklaşıma benzediği iddia edilmektedir. Son olarak da, klasik seçkin kuramcılarının ürettiği "siyasal formül" ve "seçkinler dolaşımı" gibi kavramların, belli düzeydeki yansımalarının Kadro Dergisi çevresinin düşünce ve amaçlarında bulmanın olası olduğu savunulmaktadır.

Nitel araştırma tekniklerinin kullanıldığı makalenin kaynak toplama aşamasında; öncelikle seçkinci düşünce geleneği ve klasik seçkin kuramlarının temel yazarlarının birinci elden temel eserlerine ve konuya ilişkin düşünce üreten önemli yazarların kitaplarına ulaşmaya çalışılmış, Türkiye ve Kadro Dergisi özelinde de Kadro Dergisi'nin tıpkıbasımı üzerinden tüm sayıları incelenmiştir. Ayrıca kimi Kadro yazarlarının, Kadro dışında ama Kadro'ya koşut biçimde düşüncelerini açıkladığı kitaplarına ulaşıldığı gibi, Türk siyasal hayatı üzerine çalışan ve konuya ilişkin çözümler yapan yazarların eserlerine de başvurulmuştur. Ulaşılan kaynaklardan elde edilen veriler, dönemin konjonktüründeki ikilikler, çelişkiler de göz önünde bulundurularak, yorumsamacı bilimsel çözümlenme yöntemiyle ele alınacaktır. Makale iki ana bölüm ve bu ana bölümlerin alt başlıklarından oluşacaktır. İlk ana bölüm, seçkincilik ve seçkin kuramlarının ele alındığı ana bölümdür. Bu ilk ana bölümün, ilk alt başlığında tarih boyunca seçkinci düşünce geleneği ve klasik seçkin kuramları; ikinci alt başlığında ise Marksist düşünceye strateji ve uygulama aşamasında sızan seçkinci olarak nitelenebilecek yaklaşım çözümlenecektir. Makalenin ikinci ana bölümü ise Kadro Dergisi ve onun seçkinciliğine odaklanacaktır. İkinci ana bölümün üç alt başlığı bulunmaktadır. İlk alt başlıkta Kadro Dergisi'nin kısa yayın hayatına değinilecek ve dergi hakkında genel bilgiler verilecektir. İkinci alt başlıkta; azınlık yönetimi, demokrasi karşıtlığı ve sosyalizm karşıtlığına yer verilerek, Kadro Dergisi'nin klasik seçkin kuramlarının temel özellikleri bağlamında çözümlenmesi yapılacaktır. Üçüncü ve son alt başlıkta ise, siyasal formül ve seçkinler dolaşımı gibi klasik seçkin kuramcılarının önemli kavramları bağlamında, Kadro Dergisi'nin devletçilik ve derebeylik konusundaki düşünceleri çözümlenmeye çalışılacaktır.

## 2. Seçkincilik ve Seçkin Kuramları

Antik çağdan başlayarak "seçkinci" düşünce geleneğinin ve 20. yy. ın başından itibaren geliştirilen "seçkin kuramları"nın ileri sürdüğü görüşler; günümüze kadar pek çok düşünürü, siyasal ideolojiyi, düşünce hareketlerini ve uygulamada da yönetim anlayışlarını ciddi biçimde etkilemiştir. Her iki kavram ortak biçimde "seçkinler" olgusuna odaklansa da, farklı anlamlar taşımaktadır.

"Seçkincilik"; siyasal iktidarın küçük bir grup tarafından kullanılması gerektiğini ve bir azınlık yönetiminin en iyi yönetim biçimi olduğunu savunmaktadır. "Seçkin kuramları" ise; toplumların yönetiminde ya da toplumsal yaşamın çeşitli alanlarında varlığını sürdüren seçkinler olgusunu açıklamaya çalışmaktadır. Kısacası, seçkincilik olması gereken hakkında bir değer yargısını savunurken; seçkin kuramları olanı açıklamaya çalışmaktadır (Daver, 1993, s. 132-133).

### 2.1. Tarih Boyunca Seçkinci Düşünce Geleneği ve Klasik Seçkin Kuramları

Seçkin siyaset düşüncesinin kökleri, çok eski dönemlere kadar uzanmaktadır. Toplumun üstün niteliklere sahip bireylerden oluşan bir azınlık tarafından yönetilmesi düşüncesi, en eski biçimiyle Hindistan'ın toplumsal yapısını şekillendiren Brahmanca kast anlayışında ortaya çıkmıştır. Benzeri seçkin bir anlayış Antik Yunan filozoflarından Platon'un düşüncelerinde de gözlenmektedir (Bottomore, 1997, s. 7 [1 numaralı dipnot]). Örneğin Platon, kurguladığı "İdeal Devlet"inde, yöneticilerin; toplumun en iyilerinden seçilmiş, bir seçkin azınlık olması gerektiğini vurgulamıştır (Eflâton, 1962, s. 160). Ayrıca çoğu dinsel inançlar da, "tanrının seçtiği" gibi kavramlarla seçkin bir anlayışı ortaya koymuşlardır (Bottomore, 1997, s. 7 [1 numaralı dipnot]). Tarihsel süreç içerisinde mevcut düzeni eleştirerek, çok daha iyi bir düzen alternatifi sunan, çeşitli ütopya örnekleri de seçkin düşüncesinin birer örneğini oluşturmaktadır. Thomas More, "Ütopia" (1993, s. 56) ve Tommaso Campanella "Güneş Ülkesi" (1994, s. 29-30) adlı eserlerinde; vasat geniş kitlelerden belli üstün nitelikleriyle ayrılan kişilerin seçilerek yönetici olacaklarını belirttiklerinden, seçkin bir yaklaşım benimsemişlerdir. 19. yy. da insanların eşit olmadığını ve bu durumun adaletle uygun olduğunu savunan Friedrich W. Nietzsche; halk yığınlarından farklı olan "üstün insan" kavramını ileri sürerek, seçkin bir yaklaşım sergilemiştir (Nietzsche, 1996, s. 104). 20. yy. da ise Jose Ortega Y. Gasset, açıkça kitle-seçkin azınlık ayrımı yapmıştır. Gasset'e göre; genel oy hakkı tanınan rejimlerde kitleler karar vermemekte, onlar kararları veren herhangi bir azınlığı desteklemektedir. Gasset, kitlelerin dünyaya yönetilmek, temsil edilmek, düzene sokulmak ve etkilenmek için geldiğini, kendiliğinden harekete geçemediklerini vurgulamıştır. Kitle, yaşamını üstün bir otoriteye, seçkin bir azınlığın oluşturduğu yöneticiler gurubunun iradesine bırakmak zorundadır. Söz konusu üstün azınlık olmaksızın, insanlığın varlığını sürdürmeyeceği tartışılmaz bir gerçektir (Gasset, 1968, s. 71, 158). Antik çağdan günümüze kadar uzanan seçkin düşünce geleneği, 20. yy. ın başlarından itibaren bilimsellik iddiasıyla ele alınmaya başlanmıştır; sırasıyla Gaetano Mosca, Vilfredo Pareto ve Robert Michels gibi düşünürler, Klasik olarak adlandırılan seçkin kuramlarını ortaya koymuşlardır.

Kuramında "seçkin" (elit) kavramı yerine "yönetici sınıf" kavramını kullanan Mosca'ya göre; tarih boyunca az gelişmiş toplumlardan, güçlü ve en gelişmiş toplumlara kadar, var olan tüm toplumlarda, bir "yönetici sınıf" ve bir de "yönetilen sınıf" vardır. Hep azınlık durumundaki yönetici sınıf, tüm siyasal işlevleri yerine getirir, siyasal gücü elinde tutar ve iktidarın sağladığı bütün avantajlardan yararlanır. Bunun karşısında yönetilen sınıf ise, yönetici sınıf tarafından yönlendirilir ve kontrol edilir. (Mosca, 1939, s. 50). Mosca, tarih boyunca toprak ve sermaye gibi üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olma konusunda, yönetici sınıfın avantajlı konumda bulunduğunu; üretim araçlarının mülkiyeti devlete verilse bile, böyle rejimlerde yönetici azınlığın, hem ekonomik, hem de siyasal iktidara yine de sahip olacağını belirtmiştir (Mosca, 2005, s. 252). Yani tarih boyunca gözlemlendiği gibi, günümüzde de ister kapitalist, ister sosyalist rejimlerde olsun; siyasal iktidar hep bir seçkin azınlığın elinde bulunmaktadır.

Mosca'ya göre, temelde azınlıklar hep örgütlü oldukları için dağınık haldeki çoğunlukları yönetebilmiş olsalar da; yönetici sınıf konumlarının sürdürmelerinin tek nedeni örgütlülükleri değildir. Yönetici sınıf, ayrıca kitleler karşısında gerçekte veya görünüşte maddi, düşünsel ve ahlaki bir takım "üstün özellikler"e sahiptir (Mosca, 1939, s. 53). Mosca'nın seçkin kuramına getirmiş olduğu önemli bir kavramsal katkı da, "siyasal formül"dür. Siyasal formül; yönetici sınıfın iktidarını, belli bir dönemde, belli bir toplum tarafından genel olarak kabul edilen bir inanç ya da duygu üzerine oturtarak haklı göstermesidir. Bu inanç ve duygular; duruma göre Tanrı'nın ya da toplumun iradesi, ayrı bir ulus ya da seçkin bir topluluk olma bilinci, bir hanedana duyulan geleneksel bağlılık ve gerçekte ya da görünürde olağanüstü özelliklere sahip birine duyulan güven olabilir (Mosca, 2005, s. 246). Yani yönetici sınıf, siyasal iktidarını ve egemenliğini siyasal formül aracılığıyla çoğunluklar üzerinde meşrulaştırdığı gibi, kitleler üzerindeki egemenliğini hem rasyonalize eder, hem de belli ölçüde gizleyebilir. Anlaşılacağı üzere siyasal formül, iktidarın tanrısal kökenli ya da egemenliğin ulusa ait oluşunu açıklamaya yaramaktadır. Bir başka deyişle, siyasal formül aslında ideolojik bir gerekçelendirme ve yönetici sınıfın meşruluğuna destek vermektedir. Söz konusu siyasal formül ya da yönetme formülleri arasında, milliyetçilik, hukuk devleti ya da proletarya diktatörlüğü sayılabilir (Vergin, 2015, s. 129). Mosca, her siyasal formülün o topluluğun düşünsel ve ahlaki yetişkinlik derecesiyle ve benimsendiği dönemle ve bireylerin duygu ve inançlarıyla uyum içinde olması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca siyasal formülün, bir toplumdaki yönetici sınıfın seçilerek bir araya gelmesi ve örgütlenme biçimiyle uyumlu olması da gerekmektedir. Örneğin iktidarlarının meşruiyetini tanrısal iradeye dayandıran yönetici sınıfla, iktidarlarının meşruiyetini halkın iradesine dayandıran yönetici sınıfın birbirlerinden farklı biçimde yapılanmaları ve örgütlenmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda, yönetici sınıfın yapılanma ve örgütlenme yöntemleri değiştiğinde, siyasal formül de buna koşut biçimde değişmelidir. Bunun tersi de aynı biçimde doğrudur (Mosca, 2005, s. 5-6, 246). Mosca, yönetici sınıf-siyasal formül ilişkisine değindiğinde, aslında "seçkinler dolaşımı" olgusuna da değinmiştir. Seçkinler dolaşımı, bir toplumda, belli bir dönemdeki yönetici seçkinlerin yerlerini, değişen koşullar doğrultusunda bir başka seçkinler gurubuna bırakmasını ifade

etmektedir (Erdem, 2012, s. 401). “Siyasal formül” ve “seçkinler dolaşımı”, klasik seçkin kuramlarında ileri sürülen en önemli kavramlardır.

Seçkinler dolaşımı denildiğinde, bu kavramı aslında ilk kendisi türetmemiş olsa da, akıllara Pareto gelmektedir. Çünkü Pareto, bu kavrama anlamını veren kişidir (Runciman, 1986, s. 52). Mosca'nın “elit” kavramını kullanmaksızın “yönetici sınıf” kavramını kullanmasına karşın; Pareto, “seçkin (elit)” kavramını kullanmıştır. Mosca'nın siyasal alanla, yönetimle sınırlı olarak ele aldığı seçkinleri; Pareto, toplumsal yaşamın ve insan uğraşlarının tüm alanlarında ele almış ve böylece seçkinler kuramının çok daha geniş bir sosyolojik temele dayanmasını sağlamıştır (Erdem, 2012, s. 401). Pareto seçkinlerin tanımını, ortaya koyduğu bir puanlama sistemi esasında yapmıştır. Pareto başarıya göre puanlamanın; avukatlık, hayat kadınlığı, hırsızlık, şairlik, satranç oyunculuğu v.b. gibi insan etkinliklerinin tüm alanları için yapılabileceğini söylemektedir. Sıfır ile on puan arasında yapılan değerlendirmede, insan etkinliklerinin her alanında en yüksek puanı alanların seçkin olduklarını belirtmiştir (Pareto, 1935, s. 1422-1423). Tek bir seçkin sınıfının olmadığını, seçkinleri birlikte oluşturan çeşitli sınıfların olduğunu belirten Pareto; “üstünlüğün” seçkin olarak nitelendirilenlerin temel özelliği olduğunu ileri sürmüştür. Seçkinler arasına girenler, çabalayarak seçkinler arasına girmemiş; zaten üstün oldukları için seçilmişlerdir. Yani “... bu insanlar sonradan böyle olmamışlar, böyle seçilmişlerdir.” (Pareto, 2010, s. 81-82). “Tarih, bir aristokrasiler mezarlığıdır” (Pareto, 1935, s. 1430) sözüyle seçkinler dolaşımına atıf yapan Pareto, insanların her zaman bir seçkin azınlık tarafından yönetildiğini belirtmiştir. Seçkin kelimesini “en güçlü, en enerjik ve kötülük kadar iyiliğe de yeteneği olan” anlamına kullanan Pareto, bir doğal yasa doğrultusunda seçkinlerin sürekli bu halleriyle devam edemeyip tükendiklerini söylemiştir. Bu bağlamda insanlık tarihi, seçkinlerin sürekli tekrar eden, biri yükselirken diğersinin alçaldığı, bir yer değiştirme tarihidir. Yükselen yeni seçkinler kendi iyiliklerine değil, çoğunluğun iyiliğine yöneldiklerini; girişecekleri büyük mücadelenin dar bir kesimin hakları için değil, tüm vatandaşların hakları için yapılacağını savunurlar (Pareto, 2010, s. 35). “Siyasal formül”ün yanı sıra, “seçkinler dolaşımı” kavramı ve olgusu, özellikle eski rejimlerin yerini alan yeni rejimleri, karşılaştırmalı olarak çözümlemeye önemli bir kuramsal araç sağlamaktadır.

Kadro Dergisi'nin seçkinciliğini çözümlemeye odaklanan bu makalede, amaç; Dergi'nin çıktığı dönem itibariyle Batı'da gündeme gelen klasik seçkin kuramlarını her yönüyle derinlemesine serimlemek değildir. Amaç, Kadro Dergisi'nin seçkinciliğini ya da klasik seçkin kuramları bağlamında nasıl konumlandırılabilirliğini ortaya koyabilmek için, ölçüt alınabilecek temel kavram ve parametreleri belirlemektir. Bu bağlamda Mosca'nın “siyasal formül”ü ve Mosca ile Pareto'nun “seçkinler dolaşımı” kavramları, Kadro Dergisi'nin savunduğu düşüncelerde olası karşılıkları ve yansımaları esasında ele alınacaktır.

Ek olarak klasik seçkin kuramlarının ortak bir takım özelliklerini ortaya koymak, Kadro Dergisi'nin seçkinciliğini çözümleyebilecek parametreleri belirlemek açısından yararlı olacaktır. Bu doğrultuda, klasik seçkin kuramlarının ilk ortak özelliği; seçkin azınlık yönetiminin kaçınılmazlığına yaptıkları vurgudur. İnsanlık medeniyete ulaştıktan sonra, azınlık yönetimi toplumların doğal bir özelliği haline gelmiştir. Mosca ve Pareto, çok sık biçimde toplumun bu kaçınılmaz yasasını yinelemişlerdir. Azınlık tahakkümünün biçimleri değişiklik gösterse de, farklı biçimler altında bu tahakkümün varlığı kaçınılmazdır (Dahl, 1993, s. 344). Tüm siyasal iktidarlar aslında birer oligarşiden ibarettir; halkın iradesini temsil ettiği düşünülen demokrasiler de bir şey ifade etmez. Siyasal iktidarın şekli önemsizdir; hükümetler hep bir azınlığın elindedir ya da azınlıklar içindir (Runciman, 1986, s. 53). Klasik seçkin kuramlarının ikinci ortak özelliği, demokratik kurum ve uygulamaları eleştirmeleridir. Seçkin kuramlarıyla, demokrasi kuramları arasında temelde iki noktada çatışma bulunmaktadır. Birincisi; seçkin kuramlarında, bireylerin doğal yeteneklerinin eşitsizliği ısrarla vurgulanırken, demokratik kuramlarda bireylerin temelde eşitliğini vurgulamak ön plana çıkmaktadır. İkincisi ise; seçkin kuramındaki yönetici bir azınlık düşüncesi, demokrasi kuramındaki çoğunluk yönetimi anlayışıyla çatışmaktadır (Bottomore, 1997, s. 17). Klasik seçkin kuramlarının üçüncü ortak özelliği ise, Sosyalist düşünceyi ve Marks'ın kuramını eleştirmeleridir. Aslında seçkin kuramları, sosyalizme karşı ortaya çıkmış ve eleştirilerinin odağında da sosyalizm yer almıştır. Asıl hedef sosyalizm ve sosyalist kurum olmakla birlikte; demokratik kurum ve sistemler, sosyalizmin yükselişe geçişini önleyememeleri nedeniyle sorumlu tutularak, eleştiriye tabii tutulmuştur (Erdem, 2012, s. 415). Klasik seçkin kuramlarının, Marks'ın kuramındaki toplumsal sınıflarla ilgili savları çürütmek için oluşturulduğu söylenebilir. İlk olarak, “yönetici sınıf” kavramıyla, Marks'ın “egemen sınıf” kavramının yanlışlığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. İkincisi de her toplumda yönetici bir sınıf olduğu ve böyle bir azınlığın olmak zorunda olduğu belirtilerek, Marks'ın kuramında ileride geçilecek olan sınıfsız toplum olanaksızlığı gösterilmek istenmiştir (Bottomore, 1997, s. 19). Bu bağlamda örneğin Mosca'nın siyaset biliminin temellerini ele aldığı çalışmasında, Marks'ın kuramındaki temel savlarını sıralayarak, bunların her birini tek tek çürütmeye çalıştığı görülür. Anlaşılacağı üzere klasik seçkin

kuramlarıyla, bilimsel sosyalizm olarak adlandırılan Marksizm, kuramsal bağlamda açıkça uyuşmamaktadırlar ve birbirlerine karşıttırlar.

## 2.2. Marksist Düşünce ve Seçkin Tutum

Seçkin kuramlarına koşut biçimde, Marksist kuram da, “azınlık tahakkümü kuramı” bağlamında değerlendirilebilir. Bu kuramın “en etkili savunucusu, bütün tarihi, sömürücü bir azınlık sınıfın sömürülen çoğunluklar üzerindeki tahakkümü olarak anlatan Marx’tır” (Dahl, 1993, s. 349). Ancak seçkin kuramlarıyla, Marks’ın kuramının azınlık tahakkümü bağlamında örtüşmesi; bu kuramların uyuştukları anlamına gelmemekte, aksine aralarında zıtlık olduğu bilinmektedir. Her iki kuramın da birbirlerine ters düştükleri bir takım noktalar, yukarıdaki paragrafta derinlemesine inmeden belirtildi. Açıkça belirtilmelidir ki; ne Marks, ne de Marks’ın kuramı seçkin değildir ve seçkin kuramlarıyla da ters düşmektedir.

Kuramsal düzeydeki açık zıtlığa rağmen, Marksist hareketin stratejisinde ve siyasal uygulamalarda seçkin olarak nitelenebilecek bir yaklaşımın izleri fark edilmektedir. Örneğin Komünist Manifesto’da Marks, Komünistleri “... pratik olarak, bütün ülkelerin işçi sınıf partilerinin en ileri ve en kararlı kesimi... teorik olarak proletaryanın büyük yığını üzerinde... proleter hareketin ... sonuçlarını açıkça anlama üstünlüğüne sahip...” seçkin azınlık olarak değerlendirmektedir (Marx ve Engels, 1993, s. 124). Daha belirgin biçimde Lenin’in geliştirdiği devrimci stratejilerde de seçkin bir yaklaşım görülmektedir. Lenin’e göre “Siyasal sınıf bilinci, işçilere ancak dışarıdan verilebilir, ... işçilerle işverenler arasındaki ilişki alanının dışından...” otoriter yönetime karşı olan tüm toplumsal kesimleri devrime yönlendirmek, siyasal önderler örgütü olan Parti’nin işidir. “Eğitim görmüş sınıfların genç kuşağının en iyi temsilcileri” Partiye katılmaktadır (Lenin, 1998, s. 90, 97-98). Lenin sadece işçi sınıfının bilincinin geliştirilmesi konusunda değil, örgütlenme konusunda da seçkin yaklaşımını sürdürmektedir. Bu bağlamda işçiler örgütü-devrimciler örgütü ayrımı yapan Lenin; ilkinin sendikal, olabildiğince geniş ve açık olması gerektiğini; ikincisininse devrimci eylemi meslek edinenlerden, dar kapsamlı ve gizli oluşması gerektiğini belirtmektedir (Lenin, 1998, s. 123-124). Anlaşılacağı üzere devrimin gerçekleşmesi, kuramda ve uygulamada devrimin adına gerçekleştirileceği geniş kitlelerden değil, seçkin bir azınlıktan beklenmektedir (Erdem, 2012, s. 433). Açıkçası Lenin’in Partisi, dikkatlice seçilmiş ve katı disipline sahip bir seçkin azınlık topluluğu olduğundan; etkisini kitlelere inandırma ve seçmenleri kazanma amacıyla bir kitle örgütü olmayı amaçlamamıştı. Bu parti entelektüel ve ahlaki üstünlük iddiası taşıyordu (Sabine, 1997, s. 264). Bolşevik Devrimi sonrasında da, ortaya çıkan çeşitli devrimci hareket ve partilerde, seçkin olarak nitelenebilecek bu yaklaşımın çeşitli izleri görülmüştür. Ancak klasik seçkin kuramlarında görülen, bireylerin doğuştan gelen üstünlüklerine dayanan seçkin azınlık anlayışı yerine; Marksist strateji ve sosyalist örgütlerde, belli bir ideal uğruna yüksek bilinç ve eğitimle donanmış, devrimci bir azınlığın önderliğine dayalı bir seçkin tutum söz konusudur. Kadro Dergisi’nin seçkinciliğiyle ilişkili olan da, özellikle Lenin’in öncü parti stratejisiyle benzerlik gösteren bu anlayıştır.

## 3. Kadro Dergisi ve Seçkincilik

### 3.1. Kadro Dergisi ve Yayın Hayatı

Kadro Dergisi, Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı’nın önderlerinin çevresinde toplanan asker ve sivil bir kadronun, içinde bulunulan devrimin düşünsel ilkelerini araştırmak ve ortaya koymak amacıyla çıkardıkları bir yayındı. Bu Dergi, dünya tarihinde emperyalizme karşı verilen Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı’nın ideolojisini oluşturmaya çalışmış ve bu devrimin evrensel bir karakter kazanması için düşünsel çalışmalar yapmıştı. Kadrocular, uygulama içerisinde gelişerek ortaya çıkan Kemalist Devrim’in özgün bir hareket olduğunu, bunun düşünsel temellerinin belirlenmesiyle, Türkiye’ye benzeyen gelişmekte olan ülkeler için de örnek bir devrim hareketi olabileceğini savunmuşlardı (Çeçen, 1997, s. 211-212). Anlaşılacağı üzere, Kemalist Rejim’e özgün bir ideoloji hazırlamayı amaçlayan ve bunun sadece Türkiye için değil, kısa süre sonra bağımsızlıklarına kavuşmaları beklenen sömürge ve yarı sömürgeler için de uygulanabilir olmasını hedefleyen Kadro Dergisi; 1932 yılında, Ankara’da eski Marksist entelektüellerin çoğunlukta olduğu bir yazar kadrosuyla yayın hayatına başlamıştı (Ahmad, 1995, s. 96). Kadro Dergisi, tek parti dönemi Türkiye’sinin kültür hayatının seçkin bir kadrosu tarafından çıkarılmaya başlandığı andan itibaren, çevresinde çok tepki toplamış, pek çok yönden saldırıya uğramış, yayın hayatı boyunca giriştiği polemiklerle kendini korumak, savunmak zorunda kalmış şanssız bir dergiydi (Sakip, 1958, s. 13). Kadro’nun sürekli yazar kadrosu içerisinde Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) hariç olmak üzere, Şevket Süreyya (Aydemir), İsmail Hüsrev (Tökin), Vedat Nedim (Tör), Burhan Asaf (Belge) gibi isimler Marksist düşünce geleneğinden gelmekteydi. Ulusal düzeyden başlayarak uluslararası düzeyde bir iddiaya sahip olan bu düşünce dergisi ve hareketi, Kemalizm’in ve Cumhuriyet rejiminin kazanmaya başladığı özgüveni göstermesi bakımından dikkate değerdir.

Kadro Dergisi, Kemalist Rejim'e karşı çıkmıyor, tersine bu hareketi sistemleştirerek, ideolojik bir bütünlük kazandırmak istiyordu. Kadrocular, liberalizm ve sosyalizme karşı çıkarak, dış kaynaklı olmayan ulusal bir ideolojiye yöneliyor, böylece az gelişmiş ülkelerin de benimseyebileceği üçüncü bir yol geliştirmeye çalışıyorlardı. Kadro Dergisi'nin adı da, devrimin bir kadro hareketi olduğuna dikkat çekiyor ve ancak böyle bir kadro hareketiyle geri bir toplumda devrimin başarıya ulaşabileceğini ileri sürüyordu. Bolşevik Devrimi'nin sosyalist ideoloji temel alarak Türkiye gibi ülkelere kendini kurtuluş modeli olarak sunmasına karşı; Kemalist Devrim böyle bir ideolojiden uzak, uygulamada Türkiye'nin koşul ve gereksinimleri doğrultusunda şekillenen bir devrimdi (Çeçen, 1998, s. 195-196). Kemalist Devrim, Bolşevik Devrimi'nden farklı olarak; sınıf çatışması kuramına dayalı bir ulus içi mücadeleyle değil, emperyalistlerin edimsel işgaliyle başlayan bir ulusal direniş hareketiyle başlamıştı ve harekete rehberlik eden bilimsel bir kuram ya da ideolojisi bulunmamaktaydı.

Kadro Dergisi'nin çıkışı uygun bir konjonktüre denk gelmiştir. Kurtuluş Savaşı sürecinden başlayarak asker ve sivil bürokrat tabakanın iktidara yerleşmesi ve bu tabakanın bir ideoloji ve gelişme stratejisi arayışında olmasıyla; tam da bu alanlarda Kadro yazarlarının düşünce üretme donanımlarının ve istekliliklerinin örtüştüğü söylenebilir (Türkeş, 2001, s. 466). 1931'de ekonomide devletçilik ilkesinin benimsenmesi ve SSCB'yle dostluk antlaşmasının yenilenmesi, Türkiye'de toplumsal sorunların tartışıldığı bir ortam yaratmıştır. Yaşamakta olan toplumsal dönüşüm sürecinde, sadece aydınları yatıştırmak için değil, ayrıca onların düşüncelerini etkileyebilmek için de belli bir açıklama ve gerekçelendirmeye ihtiyaç duyulmaktaydı. İşte böyle bir ortamda Kadro Dergisi, muhtemelen radikal solun yükselmesini önlemek amacıyla, sol ve sağ düşüncenin çeşitli kavramlarının sentezinden ulusal bir ideoloji üretmeye girişmiştir (Karpat, 2013a, s. 78-79).

Adına kayıt yaptırılacak bir dergi sorumlusunun bulunması (ki bu sorumluluğu Yakup Kadri üstlenmiştir), bir miktar sermaye sağlanması ve Mustafa Kemal'in onayının alınması gibi asgari şartları sağlayan Kadro Dergisi; yeni rejimin yeni aydınlarının olması gerektiğinin düşünüldüğü bir dönemde bu işe talip olmuştur. Gerçekten de Kadro çıkmadan önce Mustafa Kemal'den üstü kapalı izin alınmış; sonrasında Cumhurbaşkanı dergiye gönderdiği telgrafta bu izni onaylamıştır<sup>1</sup>. Böylece Yakup Kadri'nin imtiyaz sahibi olması sayesinde; Şevket Süreyya ve diğer Kadrocular, Mustafa Kemal'in onayını alabilmişler; Mustafa Kemal'de Dergi'yi denetleme olanağına sahip olmuştur. Bu durum Kadrocular'ın kendi düşüncelerini olabildiğince açıklayabilseler de, bir oto sansür uygulayacakları anlamına gelmekteydi. Kemalist İktidar, Kadrocular'a hangi konularda düşüncelerini belirtip, hangi konularda belirtemeyeceklerini açıkça ve örtük belli etmişti. Buna göre Kadrocular; CHF içerisindeki farklı gruplarla organik bağ kurmayarak ve fırka siyasetine karışmayarak, Fırka'nın toplumdaki yeri ve rolü üzerine yorum yapmayarak ve üretecekleri düşünceler Kemalist iktidarın uyguladığı ekonomi siyasetiyle ters düşmeyerek dergilerini çıkarabileceklerdi. İktidarın doğrudan içinde yer almayan, rejimin önde gelen kişileriyle ters düşmekten özenle kaçınan Kadrocular, siyasi parti özelliği göstermeyen dar bir kadroyla dönemin siyasetini etkilemeye çalışan ideolojik eğilimi belirgin olan bir gruptu (Türkeş, 1999, s. 92, 94; Türkeş, 2001, s. 469-470). İdeolojik eğilimine değinilecek olursa, İlhan'a göre; Mustafa Kemal'in, İnkılabı basit bir iktidar uygulamasına dönüştüren ve "tek ülkede cumhuriyet" anlayışına indirgeyen İnönü-Peker çizgisine karşı; Parti'de tam da yeni bir program ve tüzük projesinin oluşturulmaya çalışıldığı süreçte "sürekli anti-emperyalist devrim"i savunan Kadro Dergisi'ne destek vermesi anlamlıdır. Kadro Dergisi ve Kadrocular, giderek "aşırı sağcı ve bürokratik merkezîyetçi bir 'totaliterliğe' sürüklenen İnkılabı, başlangıcına ve eylemine 'yakışan' solcu ve dünya çapında bir alternatif sunmak teşebbüsüne" girişmiş sayılabilirlerdi (1999, s. 43, 49-50). Türk İnkılabı için üretmeye çalıştıkları kuram ve geliştirecekleri ideoloji için kullandıkları bilimsel çözümleme yöntemi göz önünde tutulursa; neredeyse tamamı 1920'lerin ilk yarısında sol çevreler içerisinde yer alan Kadro yazarlarının büyük oranda Marksizm'den etkilendikleri konusunda çoğu araştırmacı hem fikirdir (Türkeş, 1999, s. 55). Kadrocular; ulusçu tutumlarıyla tarihsel materyalist çözümleme yapan, Lenin'in emperyalizm çözümlemelerinden doğrudan etkilenen, pozitivist modernizmi benimseyen, kaynak ve gelir dağılımının burjuva sınıfının iradesine bırakılmamasını ileri süren, aksine burjuvazinin devletin kontrolü altında olmasını şiddetle vurgulayan "radikal ulusçu sol" bir yaklaşım

<sup>1</sup> Bu noktada belirtilmelidir ki, Dergi'in çıkması için Mustafa Kemal'in onayının alınması, CHF içerisindeki dönemin diğer siyasal seçkinlerinin de bu onayı benimsediği anlamına gelmemektedir. Örneğin Yakup Kadri, Kadro'yu çıkarmadan önce Fırka disiplinine aykırı davranmamak kaygısıyla Recep Bey'e (Peker) giderek; içinde bulunulan devrim sürecinin düşünsel ve bilimsel açıklamasını yapacak, Fırka'nın "avant-garde" yani öncü organı işlevini üstlenecek bir dergi çıkarmayı amaçladığını söylediğinde, Recep Bey büyük bir öfkeyle tepki göstermiştir. Recep Bey, Yakup Kadri'ye bu yetkiyi nereden aldığını, eğer böyle bir organ çıkacaksa bunu Fırka'nın kendisinin yapacağını söylemiştir. Kadro'yu çıkarma izni daha sonra Mustafa Kemal ve İsmet Bey'e (İnönü) başvurularak sağlanmıştır. Dergi çıktıktan sonra dahi, Recep Bey, Kadro'ya ilişkin şikâyetlerini sürekli olarak Mustafa Kemal ve Fırka ileri gelenlerine taşımayı sürdürmüştür (Karaosmanoğlu, T.y, s. 94).

sergilemişlerdir (Türkeş, 2001, s. 470). Kadrocular 1929'dan itibaren dünya kapitalizminin yaşadığı bunalımın da etkisiyle, Türkiye'yi kapitalist olmayan bir yoldan sanayileştirmeyi savunan farklı bir ekonomi siyasetinin kuramcıları olarak kendilerini görmüşlerdir (Timur, 1997, s. 165). Topraksız köylü bir aileden gelerek, eğitim yoluyla sınıf atlayan Şevket Süreyya Bey'in de aralarında bulunduğu Kadro yazarları, bürokratik orta sınıfta yer alan kişilerdir (Türkeş, 2001, s. 464). Kadrocular'ın küçük burjuvazi olarak nitelenebilecekleri sınıfsal konumları bağlamında, savundukları düşüncelerin şaşırıcı olmadığı söylenebilir.

Şevket Süreyya, Kadro Hareketi'ni şöyle açıklamaktadır: Türkiye'de içinde yaşanılan bir İnkılap vardır ve bu İnkılabın da açıklaması olmalıdır. İlerlemekte olan çağdaş ve özgün bir Türk İnkılabı olduğuna ve bunun da Mustafa Kemal'in düşüncelerine aykırı olamayacağına göre; bir aydın Kadro, Mustafa Kemal'in döneminde ve O'nun gözetiminde, Türk İnkılabı'nın ideolojik ilkelerini kendi bakış açılarıyla derlemek, açıklamak ve birleştirmek çabasına girişmiştir. İşte bu Kadro Hareketi'dir (Aydemir, 1973, s. 473). Şevket Süreyya, içinde yaşanılan Türk İnkılabı'nın, tüm düşünsel unsurlara sahip olduğunu; ancak bu kuram ve düşünce unsurlarının İnkılabı ideoloji olabilecek bir düşünce sistemi içerisinde toplanıp düzenlenmediğini belirtmektedir. Bu nedenle hem ulusal etkileri hem de uluslararası anlamı bakımından tarihin en kapsayıcı ve geniş hareketlerinden bir olan Türk İnkılabı'nın düşünce ve ilkelerinin, yaşanmakta olan İnkılap akışı içerisinde işlenmesi ve açıklanması görevi, dönemin İnkılap aydınlarına düşen en acil ve önemli görevdir (Aydemir, 1990, s. 74). İşte Kadrocular, bu görevi üstlenmeye çalışan seçkin İnkılap aydınları grubu olma rolünü üstlenmeye girişmişlerdir.

Kadro Dergisi yazarlarının üzerinde tartışmalar geliştirdikleri temel ön kabulleri şunlardır: İlk olarak kapitalleşmiş sanayi ülkelerinin sermaye birikiminin altında yatan temel kaynak; Lenin'in de emperyalizm çözümlemesinde belirttiği gibi, ulusal ekonomide işçi sınıfının üretmiş olduğu artı değerden çok, sömürge ülkelerden aktarılan değerlerdir. İkincisi, Galiyev'in de görüşlerinde vurguladığı gibi, uluslararası sistemdeki çatışmaların temelindeki çelişki, sanayileşmiş ülkelerle sanayileşmemiş ülkeler arasındadır. Üçüncüsü ise; Lenin'e göre sömürücü emperyalistlerle sömürülenler arasındaki çatışma ve ayrıca emperyalistler arası rekabet, emperyalizmin ortadan kalkmasına ve sosyalizmin zaferine neden olacaktır. Oysa Kadrocular'a göre temel çatışma sadece emperyalistler arasındaki çatışma değil, ilaveten sanayileşmiş ülkelerle sanayileşmemiş ülkeler arasındaki çatışmadır. Türkiye gibi sanayileşmemiş ülkelerde toplumun sınıfsal yapısı uygun olmadığından sosyalizm kurulamayacağı için, Türkiye'nin sosyalizm dışında ama kapitalist de olmayan üçüncü bir yol bulması gerekmektedir. Anlaşılmaktadır ki Kadrocular, Lenin'in kuramlarında yaptığı tartışmalardan yola çıkmakta, ama sonuçta sosyalizmi değil, ulusal solcu bir çözümü önermektedir (Türkeş, 2001, s. 470-471). Türk İnkılabı'na, bir başka deyişle Kemalizme özgün bir ideoloji geliştirmek isteyen Kadrocular, Marksistlerin kullandığı diyalektik materyalizmi kullanarak çözümleme yapmakta, ancak Marksistlerin öncelediği çelişki yerine, bir başka çelişkiyi öncelemektedir. Onlara göre dünyadaki temel çelişki, Marksizm'de ileri sürüldüğü gibi ulus içerisindeki sınıflar arasındaki çelişki, yani burjuvazi ve proletarya arasındaki çelişki değildir. Temel çelişki gelişmiş, zengin yani sanayileşmiş ülkelerle, gelişmemiş, yoksul yani sanayileşmemiş ülkeler arasındaki çelişkidir. Bu çelişki çözülmediği sürece, dünyanın yeniden düzenlenmesi olanaksızdır. Emperyalist sanayileşmiş ülkeler, sömürge durumundaki sanayileşmemiş ülkeleri sömürerek, kendi ülkelerindeki durumundan hoşnutsuz işçi sınıflarına sus payı vererek, sınıf çatışmalarını yumuşatabilmektedirler. Emperyalist sanayi ülkeleriyle, sömürülen sanayileşmemiş ülkeler arasındaki küresel çelişkiyi de, Türkiye'nin öncülük ettiği, ulusal kurtuluş hareketleri çözecektir (Akşın, 1998, s. 198; Yanardağ, 2008, s. 137). Bu bağlamda Vedat Nedim, Türk İnkılabı'nın özgün olduğunu ve özgünlüğünü, tarihte oynadığı rolün eşsizliğinden aldığı söylemektedir. Tüm Dünya'da sömürgeci ve sömürge uluslar çelişkinin tasfiye tarihini, Türk İnkılabı açmıştır. Yeni Türk Devleti, geri teknikli yarı sömürge bir ulusun, ulus olarak hem ekonomik, hem de siyasi kurtuluşu davasının tarihteki ilk temsilcisidir. İnkılap Türkiye'si'nin devleti, ne Fransız İnkılabı'nın doğurduğu bir Burjuva Devleti, ne de Bolşevik İnkılabı'nın kurduğu bir Proletarya Devleti olacaktır (Vedat Nedim, 1933b, s. 13). Uluslararası alana yönelik olarak, açıkça antiemperyalist olan Kadrocular; ulus içeresine yönelik olarak da bütünsel, kapsayıcı devletçi bir formülü benimsemişlerdir.

İsmail Hüsrev, Kadro'nun tüm yayınlarında "millet bütünlüğü"nü esas aldıklarını dile getirmiştir. Türk ulusu dışı yönelik olduğu kadar, içe yönelik olarak da bir bütündür. İsmail Hüsrev, ulus içerisindeki sınıf ve tabaka çatışmalarını ya da hâkimiyetini, ulus bütünlüğünü parçalayan ve geriye götürücü hareketler olarak gördüklerini söylemektedir. Kadrocular'a göre sınıf hâkimiyetinin tasfiyesi, ulusal kurtuluş hareketlerinin ileri ilkelerinden biridir ve Kadro'nun toplumu ele alış tarzı "içtimai bütüncü"dür (İsmail Hüsrev, 1934a, s. 34). Kadro yazarlarının kuramsal ve yöntemsal açıdan bütüncü tutumlarına karşın; Türkiye'ye yönelik çözümlemelerinde, somut koşullar esasında üretim sürecinde buldukları konum ve kazanç kaynaklarına göre farklılaşmış biçimde insan toplulukları bulunduğundan, sınıfsız bir ulus olunmadığı tespiti yapılmaktadır. Oysa

ulusu sadece siyasi olarak değil, organik olarak da birleştirici bir girişim gereklidir (İsmail Hüsrev, 1934b, s. 20, 22). Bu doğrultuda, o dönem için sadece Kadrocular devletçiliği bir “ekonomik sistem değişikliği” olarak algılayan ve savunan bir çevre olmuştur. Devletçilik, Kadrocular’a göre, ulusal kurtuluş savaşı veren ülkelere özgü, sınıf çelişkilerini ortadan kaldıran, ancak kapitalizm ve sosyalizmden de farklı, üçüncü bir yoldur. Devletçi ekonomide, geniş bir devlet sektörü bulunacak ve devlet ulusal ekonominin kumanda mekanizmalarını elinde tutacaktır. Özel sektör ise, ancak sermaye ve teknik yeterliliğine sahip olduğu durumlarda ve plan disiplinine uymak koşuluyla, bu sistem içerisinde yer alacaktır. Kalkınma, tüm ekonomiyi kapsayan bir plan esasında gerçekleştirilecektir (Avcıoğlu, 1969, s. 293). Kadrocular’ın bu görüşleri, dünyada kapitalist sistemin büyük bir bunalım yaşadığı, bu bağlamda Türkiye’de Mustafa Kemal ve CHF’nin ekonomik kalkınma için yeni yollar aradığı bir döneme denk düşmüştür. Halkın hoşnutsuzluğunun tehlikeli boyutlara ulaşmasının önüne geçmek için, ekonomik kalkınmanın bir an önce sağlanması gerekiyordu. Bu doğrultuda 1930’lu yıllarda devletçi ekonomi politikası, bir sanayileşme programı biçiminde somutlaştı. Bu dönemdeki devletçi ideoloji Kadro dergisinde dile getiriliyordu. Kadro’nun benimsediği düşünce, tam bağımsızlığa ulaşmak için ekonomik kalkınmanın şart olduğu ve bunun da etkin bir devlet müdahalesiyle gerçekleştirilebileceği şeklindeydi (Karpat, 2013a, s. 36).

Kadrocular her ne kadar Türk İnkılabı’na bir ideoloji ve felsefe üretmeye ve dönemin Türk siyasetini etkilemeye çalışsalar da; anlayışları itibariyle uygulamadaki Türk İnkılabı’ndan ekonomi politikası ve siyasi rejim konularında ayrılmışlardır. Çok daha geniş bir devletçilik yönünde ve özel girişime karşı olan anlayışları, onların Marksist olduğu imajını yaratmıştır. Ama bu düşünce geçerli sayılamaz, çünkü Kadrocular, Marksizm’in en temel kabullerinden biri olan sınıf savaşımını yadsımaktadırlar. Mustafa Kemal döneminde, Türk Devrimi’nde laik bir hâkimiyet kuramı olan halkçılığın çeşitli girişimlere rağmen, halk hâkimiyeti ilkesi esasında çok partili bir yaşam ve genel oy esasında gerçekleştirilemediği ortadadır; ama Türk Devrimi çok partili bir demokrasiye uygundur. Ancak Kadrocular, bu bağlamda da farklı bir görüşe sahiptiler. “Devrimci rejimin doktriner bir nitelik taşımayan otoriter sistemini, ‘Millî Rehberlik Formu’ ile bir nevi ideolojik temele oturtma gayretleri ..., faşist bir eğilim olarak görülmüştür.” Kadrocular, özel kapitalizm yerine devlet kapitalizmini savunarak, devleti burjuvazinin aracı olmaktan kurtarmayı amaçladıklarından; onların faşist sayılmaları da yanlıştır (Timur, 1997, s. 166,169-170). Her ne kadar Kadrocular’ın görüşleri, çeşitli yönlerden sosyalizm ve faşizm ile ilişkilendirilse de, gerçekte üçüncü dünyacı ve üçüncü yolcu hareketlere örnek olabilecek özgünlükteydi.

Türkiye’nin tek partili döneminde özgün ve önemli bir yer tutan Kadro Dergisi ve Dergi çevresinde toplananların oluşturduğu Kadro Hareketi, Türk siyasal seçkinlerinin çeşitli kesimlerinden gelen yoğun olumsuz telkinler nedeniyle son bulmuştur. Örneğin Batı’nın liberal siyasal sistemine hayran olan Ahmet Ağaoğlu, otoriter eğilimi nedeniyle Kadro’ya cephe alırken; Komünistler de Kadro’yu faşistlikle suçlamışlardır. Dergi’nin kurucusu Yakup Kadri’nin, Mustafa Kemal ve İsmet Bey’e yakınlığına rağmen; Kadro Dergisi kapatılmıştır. Kadro’nun sistemli devletçiliğine karşı, Mustafa Kemal’in devlet ve siyaset işlerini konuştuğu ünlü “sofra”sında; bu derginin, izlenen ekonomi politikasını yıpratıcı ve hatta rejimin temellerini sarsan bir yayın yaptığı; bu durumda ekonomi bakanı Celal Bey’in benimsediği politikayı uygulamayacağı yönünde tartışmalar gündeme getirilmekteydi (Avcıoğlu, 1969, s. 294; Karaosmanoğlu, 2006, s. 15-16). Yakup Kadri, hatıralarında; devrimci bir ülkü dergisi olan Kadro’nun daha ilk sayısından başlayarak, küçük ve demagog politikacılar ne kadar olumsuz etkilendiğini, ne kadar dar bir görüş ve kötü niyetle karşılaşmış olduğunu çeşitli olaylardan örnekler vererek anlatmıştır (Karaosmanoğlu, t.y.,108).

Elbette Kadro’nun kapatılmasına yönelik çeşitli yorumlar yapılabilir. Bunlardan biri, Kadrocular’ın o dönem devleti sınıflar üzerinde güçlü bir otorite olarak algılamalarının yarattığı zaafıdır. Oysa Türkiye’de sınıf çelişkilerinin henüz başat olmadığı 1930’larda bile, büyük toprak sahipleriyle bağlaşıklık olan kapitalist sınıf hafife alınmayacak bir güç durumundaydı. Kapitalist sınıf, ister liberal, isterse devletçi ekonomi politikaları uygulansın, bu politikaları kendi çıkarları doğrultusunda etkileyebilmekteydi. Bu bağlamda Kadro devletçiliğini komünistlik olarak değerlendiren İş Bankası grubu, Milliyet Gazetesi’ni ele geçirecek ve büyük paralar harcayarak, Kadro karşıtı bir kampanya yürütmüştür. Yani dönemin kapitalist sınıfı, küçük bir aydın kesime hitap eden bir düşünce hareketi olan Kadro’nun düşünsel alandaki girişimlerine dahi tahammül edemeyerek, O’nu susturmuştur (Avcıoğlu, 1969, s. 293). Bu tespitten hareketle, okuyucu kitlesi sadece bürokratik aydınlardan ibaret olan Kadro’nun kendine ait güç kaynaklarının sınırlılığının da, kapanmasının bir diğer nedeni olabileceği söylenebilir. 1933’te CHF’nin kendi dergisi olan Ülkü’nün yayın hayatına başlamasıyla, bir diğer deyişle rejim kendi kurumlarını yarattıkça, Kadro’ya olan ihtiyaç da azalmıştır (Türkeş, 2001, s. 476). İş Bankası gurubunu temsil eden ve iktisat vekilliğine getirilen Celal Bey’in pek hoşlanmadığı Kadro Dergisi, İsmet Bey’i destekliyor ve üstelik daha koyu tonda devletçi ve materyalist bir felsefeyle hareket ediyor ve etkili bir yayın yürütüyordu. Ama bu hareket, Mustafa Kemal tarafından milli birliği bozucu olarak görüldüğü



için durdurulmuş olabilir (Karpat, 2013b, s. 159). Akşin'e göre de, demokrasiye ve bireyciliğe karşı olan Kadro'nun, bütüncülüğüne ek olarak, Türk Kurtuluş Savaşı'nı sömürge durumundaki ülkeler için bir model olarak ortaya koyması da, hep temkinli bir dış siyaset takip eden Mustafa Kemal'in hoşuna gitmemiş olmalıdır (Akşin, 1998, s. 200). Gerçekten de, Kadrocuların Türkiye'ye yükledikleri misyon, evrensellik iddiası taşıyan yeni bir ekonomik düzen kurmanın yaratıcı ve uygulayıcısı olarak çok prestijli bir konuma yerleşmeyi sağlamaktaydı. Böylece Kadrocular, İnkılap önderlerine CHF programının sunmadığı ideolojik bir konum önermiştir. Ancak bu olguya gerçekçi biçimde bakılacak olursa, Türkiye'nin olanaklarının ve nesnel konumunun böylesi iddialı bir projeyi yüklenmesinin çok zor olduğu anlaşılır. Dolayısıyla tek parti önderleri de gerçekçi davranarak, bu doğrultudaki Kadrocuların söylemlerini desteklememişlerdir (Tekeli ve İlkin, 2003, s. 503). Mustafa Kemal bağlamında tespitlere devam edilecek olursa; bir eylem adamı olduğu kadar, ciddiye alınır bir düşünce adamı da sayılabilecek olan Mustafa Kemal, bir doktrine bağlı kalarak düşünen ve hareket eden bir önder değildi. Belki de bu nedenlerden dolayı zamanla Kadro Dergisi'ne karşı soğumuştur. Çünkü Kadrocular, O'nun inanmadığı bir şeyi, harekete rehberlik edecek bir doktrini sunmaya çalışmışlardır. Ayrıca bununda ötesinde Kadrocular, Mustafa Kemal'in kendisinin işlevi olarak gördüğü düşünsel konularda öncülük rolüne bir biçimde müdahale etmişlerdir. Recep Bey'i de kızdırmış olan bu konuda, Mustafa Kemal'in de duyarlı olması beklenilir bir durumdur (Tekeli ve İlkin, 2003, s. 424).

Kısaca, İş Bankası çevresinin yönelttiği olumsuz propaganda, CHF Genel Sekreteri Recep Bey'in karşıt tutumu, okuyucu kitlesinin ciddi bir güç dayanağı oluşturamaması ve ilk çıktığı zamana oranla kendisine artık ihtiyaç duyulmaması gibi etkenler Mustafa Kemal'in Kadro Dergisi'ne ilk zamanlarda verdiği desteği çekmesine neden olmuştur. Sonuç itibariyle, Kadro Dergisi; Ekim 1934 sayısında geçici olarak yayın hayatına ara verileceğini, ancak son sayısında da derginin yayınına son verildiğini duyurmuştur. Yayının sonlanmasının nedeni olarak, derginin yayın sorumlusu Yakup Kadri'nin diplomat olarak yurt dışına gönderilmesi gösterilmiştir. Çünkü 1931 tarihinde çıkarılan basın kanunu uyarınca, devlet memurları gazete ve dergilerin imtiyaz sahibi olamamaktaydı. Düzenli yazarlarının hepsinin devlet memuru olduğu Kadro Dergisi'nde, Yakup Kadri'nin bir devlet memuru, yani diplomat olarak görevlendirilmesi, Dergi'de imtiyaz sahipliği sorununu ortaya çıkarmıştır. Ya yeni bir imtiyaz sahibi bulunmalı, ya da Dergi'nin yayını sonlanmalıydı. Sonuçta Mustafa Kemal'in verdiği destek olmaksızın yayın hayatını sürdürmesi oldukça zor olan Kadro Dergisi, kendisine yayınına sona erdirmesi doğrultusunda gelen telkinlere uyararak, yayınına sona erdirmiştir (Türkeş, 1999, s. 203-206). Anlaşılmaktadır ki, Kadro Dergisi'nin kapatılması olayında, Mustafa Kemal kendine özgü ince bir taktik uygulamıştır. "Kadro sorunu" bu ince taktikle, hem karşıtlarını yatıştırıcı ve tatmin edici biçimde, hem de Yakup Kadri'nin onuru ve kişiliği zedelenmeksizin ve onun hakkında bir takım zorlayıcı tedbirlere gerek kalmaksızın çözülmüştür (Karaosmanoğlu, 2006, s. 28).

Kısa sayılabilecek yayın hayatı ve temel görüşlerinin serimlenmesinin ardından, Kadro Dergisi'nin seçkinciliğini çözümlenmek gerekmektedir. Kadro Dergisi, seçkinci yaklaşımının tam da kabul göreceği uygun bir konjonktürde ortaya çıkmıştır. 1930'larda Türkiye'de, Sovyetler'in bir takım deneyimlerinin kabul edilmesi ve Rus uzmanların varlığı, devlet kontrolünü genişletmiş ve özel girişimin şevkini kırmakta etkili olmuştur. Ancak ikincil sayılabilecek bu etkenler bir yana bırakılırsa, "devletin üstlenmesi" anlayışı, özellikle Türkiye için hem yönetenler, hem de yönetilenlerin miras aldıkları gelenekler ve alışkanlıklarla uyumlu, en pratik ve bilindik bir yaklaşımdı. Ekonomide devlet yönetimi ve kontrolü fikri; bürokratik, otoriter ve ataerkil Kemalist Rejimce, yönetici seçkinlerin üstünlük, yetki ve görevlerinin doğal ve açık biçimde genişlemesi olarak anlaşıldı. Yaşamsal olarak algılanan ekonomik kalkınma, elbette diğer alanlarda olduğu gibi, ulusun mutluluk ve güvenliğinden sorumlu olanlar tarafından üstlenilmeliydi. Çünkü "(b)u iş, imansız iş adamlarına ve cahil köylülere bırakılamayacak kadar önemliydi" (Lewis, 1998, s. 464). Bahsedilen bu konjonktürde yayın hayatına başlayan Kadro Dergisi'nde; Kemalizm'in ve tek parti yönetiminin en eski ilkelerinden biri olan "halkçılık" konusunda tartışmaların çok ender ve genelde de toprak reformu özelinde yapıldığı görülür. Bu ayrıksı alan dışında Kadro Dergisi'ni halkçılık ideolojisi içerisine yerleştirmek olası değildir, çünkü Dergi seçkinci bir yaklaşımı açıkça benimsediğini belirtmektedir (Türkeş, 1999, s. 61). O dönem komünist fikirlerden uzaklaşsa da, tarihsel materyalist yaklaşımını hala sürdüren Şevket Süreyya'nın baş ideoloğunu sürdürdüğü Kadro, halka hitap etmeyi değil, inkılabın ideolojisini öncelikle öncü bir kadroya aktarmayı amaçlamıştır (Ünver, 2001, s. 469). Şevket Süreyya, Kadro'nun baş ideoloğu konumuna gelmeden önce bir konuşmasında, inkılabın derinleştirilmesi görevini seçkin bir azınlığa yükleyerek, seçkinci yaklaşımını açıkça ortaya koymuştur. O'na göre: "İnkılâbın derinleşmesi demek, bir inkılâp şuurunun, o İnkılâbı yürüten azlık kadro'nun dimağından, genç neslin, köylünün, şehir halkının dimağına yayılması yerleşmesi demektir. Bu şuur, ancak, inkılâbın şartlarından ve istikametlerinden çıkarılan bir inkılâp ideolojisine dayanabilirdi. Bu şartları ve istikametleri izah ve bir inkılâp ideolojisini tesbit işi ise, o inkılâba rehber olan azlık, fakat idealist aydın kadronun işi idi." Şevket Süreyya'ya göre, Kadro'nun, önder azınlık inkılapçı bir guruba hitap etmesi, onun en belirgin

özelliğiydi. Çünkü “öz fikir ve soy fikir” hiçbir zaman herkesin işi değildir (Aydemir, 1967, s. 464, 481). Kadrocular, kendilerinin de içerisinde yer aldıkları aydınları, toplumsal gelişimin öncüleri olarak görmekteydiler. İnkılabın ideolojisinin de devrimin önderleri tarafından değil, aydınları tarafından geliştirilmesi gerektiğini savunan Kadrocular; siyasalarını, iktidarı yönlendiren bir seçkin Kadro olmak üzerine kurmuşlardır (Yanardağ, 2008, s. 142). Üstelik sadece Türkiye için değil, Türkiye’nin geçtiği yolu izleyerek, ulusal bağımsızlıklarını kazanacak olan ülkeler için de bir ideoloji geliştirme iddiasındaki Kadro Dergisi, seçkin yaklaşımını küresel bağlamda da sürdürmüştür. Bu doğrultuda, ulusal kurtuluş mücadelesine giren ve bu mücadele geliştikçe, Türkiye’deki ekonomik sorunlarla karşılaşacak olan, Çin, Hindistan ve hatta İran da kendi öncü kadrolarını, devletçi ve örgütçü aydın ve teknisyen önderler kadrosunu ortaya çıkaracaklardır (Aydemir, 1990, s. 118).

### 3.2. Klasik Seçkin Kuramlarının Temel Özellikleri Bağlamında Kadro Dergisi

Kadro Dergisi’nin seçkinciliği, daha önceki bölümde bahsedilen klasik seçkin kuramlarının üç ortak özelliği parametre kabul edilerek çözümlenecektir. Bu ortak özellikler; seçkin azınlık yönetiminin kaçınılmazlığına yapılan vurgu, demokratik kuram ve uygulamaların eleştirisi ve sosyalist düşünce ve Marks’ın kuramının eleştirisidir.

#### 3.2.1. Azınlık Yönetimi

Kadro Dergisi’nin tüm sayıları incelendiğinde, sürekli yazarların makaleleri okunduğunda, Kadrocular’ın açıkça seçkin bir yaklaşımı benimsedikleri; mazlum dünyaya, sömürülen uluslara öncülük edecek seçkin bir ulustan; 20. yy. ın en önemli inkılabını yapan Türkiye’de de, bu inkılabın ideolojisini yapacak ve tüm dünyaya sunacak seçkin azınlık bir Kadro’dan bahsedildiği görülür.

Bu bağlamda, Türklere Dünya’da öncülük rolü yükleyen, Türkleri seçkin bir konuma yerleştiren yazılara rastlanmaktadır. Örneğin, tarihte madeni ilk çıkararı, hayvanı ilk evcilleştiren ve yazıyı insanlığa ilk olarak öğreterek yeryüzünü insanlık için cennet haline getiren Türk soyu ve Türk ulusu, tarihin o dönüm noktasında (Kurtuluş Savaşı’ndan başlayarak devam eden Türk İnkılabı süreci kastediliyor) da ilerde ve önde bulunmaktadır. Türk soyu insanlığın yaşamı için gerekli tüm unsurları bulup gerçekleştirdikten sonra, insanının düşünüşünü geliştiren, dil, yazı, töre ve yasa gibi tüm kültür unsurlarını dünyaya armağan etmiştir. “Biz inanıyoruz ki, öncülük soyumuzun türesidir. Ve bu soyun âleme öncülük yapacağı işler daha bitmemiştir” (Kadro, 1934-1935, s. 4). İnkılap konusuna gelince; inkılap gerçekleştirmek, büyük kahramanlar çıkarmak ve büyük olaylar yapmak yeteneğine sahip ulusların işidir. Sıradan bir insan topluluğu ve sıradan bir kalabalık, yani çoğunluk inkılap yapamaz (Kadro, 1932, s. 4). Bu doğrultuda, 20. yy. ın temel çelişmesini çözecek olan ulusal kurtuluş hareketlerinin önderi, ilk ve gerçek temsilcisi Türkiye’dir. Hem ulus içerisindeki, hem de uluslararası çatışmaların tamamıyla ortadan kaldırılmasını tarihi bir kaçınılmazlık olarak kendisinde toplayan Türk Ulusal Kurtuluş Hareketi, bu yönüyle tam bir İnkılap’tır. Bu İnkılabın yasalarını, kuramını aydınlatmak ve ortaya koymak da Türk aydınının görevidir (Aydemir, 1973, s. 478-479).

Kadrocular, sadece Dünya’da Türkleri ve Türk İnkılabı’nı değil; içinde bulunulan Türk İnkılabı sürecinde de bir Kadro’yu, öncü ve üstün niteliklere sahip bir seçkin azınlık olarak ele almaktadır. Şevket Süreyya’ya göre, insanlık tarihinde pek çok inkılap gerçekleşmişse de, bunlar arasında başarılı olan inkılap hareketleri; bu hareketleri yaşatan ileri Kadro’ya sahip olan ve çoğunluk kitleyi, kendilerini temsil eden ileri düşünceler çevresinde toplamayı başaranlardır (Şevket Süreyya, 1932a, s. 31). Bu doğrultuda bir ulusun tarihinde ulusal kurtuluş hareketi dönemi, ulusun toplumda disipline en çok ihtiyaç duyduğu bir geçiş evresidir. Bu mücadele, öncelikle, onu anlayan ve kendisini ona adayan, bilinçli, disiplinli ve fedakâr bir “avangard”ın, tüm bireysel ve sınıfsal çıkarlarını gözetmeksizin, ulusun genel çıkarlarını temsil eden ve savunan bir rehber Kadro’nun yönetimi altında gerçekleşebilir. İnkılabın ilkelerini anlamış ve bu ilkelerin anlamını ve ruhunu kendisine ahlak edinmiş tek bir rehber Kadro ve bu Kadro içerisinde çıkacak İnkılapçı nesil, İnkılabın başarısı ve esenliği için gereklidir (Şevket Süreyya, 1932d, s. 11). Tarihsel materyalist yöntemin ters çevrilmiş biçiminden hareket eden Kadrocular, alt yapı-üst yapı ilişkisinde, yukarıdan aşağıya doğru bir yönelimle, devrimci siyasi önderliğin alt yapıyı dönüştürebileceğini düşünmüşlerdir. Yani Kadrocular, bir üst yapı kurumu olan devletin, bilinçli bir aydın Kadro önderliğinde, ulusal ve sınıfsız bir toplumdan oluşan alt yapıyı dönüştürebileceğini savunmuşlardır (Türkeş, 1999, s. 216). İçeriği farklı olsa da, tıpkı Bolşeviklerin Rusya’da devrimi yapma biçimi gibi.

Şevket Süreyya, İnkılap heyecanının sürekli yaşayabilmesi için bir ideolojiye ihtiyaç duyduğunu ve bu bağlamda, iktidarın algıladığından daha farklı bir yorumunu yapsa da, Kemalizm’in bir ideoloji olduğunu ileri sürmektedir. Kemalist İnkılap; I. Dünya Savaşı sonrasında girilen Türk Ulusal Kurtuluş Hareketi’yle başlayarak, Türkiye’nin siyasi bağımsızlığını gerçekleştirmiştir. İnkılap’ın ideolojisi olan Kemalizm’in

tanımını yapmak, kuramını oluşturmak, inkılap heyecanının yaşaması için zorunludur. Bu heyecan öncelikle, içerisinde düşünürler, aydınlar ve siyasi liderlerin yer aldığı, öncü ve azınlık bir Kadro arasında yaratılıp yaşatılmalıdır. İnkılap'ın savunusunu ilk yapan bu öncü ve azınlık Kadro'nun idealist çabalarının ardından, ülkü ve ilkeler tüm halk tarafından benimsendiğinde, inkılap sona ermiş sayılabilir (Ünver, 2001, s. 471). Ancak İnkılap öncelikle seçkin azınlık bir Kadro'yla başlayacaktır.

Ulusal kurtuluş mücadelesi içerisinde yer alan ülkelerde, inkılabın ilkelerini benimsemiş ve ahlak edinmiş bir önderler ve idealistler topluluğu olan bu "Kadro" kimlerden oluşmaktadır? Şevket Süreyya'ya göre Kadro, İnkılap'ın irade ve çıkarını savunan, İnkılap'ı içinde hisseden bilinçli ve fedakâr avangarddır. İnkılabı, ulusun en ileri ve en duygulu unsurlarını bünyesinde toplayan, disiplinli bir azınlık Kadro temsil eder. Kadro, ulusun çoğunluğunu kendi örgüt çatısı altında toplamayabilir. Fakat doğru düşüncelere sahip, yetkin ve heyecanlı İnkılap neslinden oluştuğundan, ulus içerisindeki tüm kalabalıkları yönlendirir ve yönetir. Kısacası Kadro, bir ulusal kurtuluş hareketinin, bir ulusal İnkılap'ın kumanda heyetidir. Kadro, İnkılap'ın, azınlık ama bilinçli, öncüsü ve yöneticisidir. Şevket Süreyya'ya göre bu topluluk; İnkılapçı bir şef ve bir partiden oluşan bir topluluktur. İnkılap'ın tek ve idealist partisi, onun tek ve idealist önderi çevresinde toplanan azınlık bir Kadro'dur söz konusu olan (Aydemir, 1990, s. 219,226-227). Görüldüğü üzere, bilinçli ve kendisini ulusuna adayanların oluşturduğu Kadro içerisinde yer alanlar konusunda açıkça isim verilmemiştir. Anlaşılan odur ki, Kadro bürokrat ve aydınlardan oluşmaktadır. Kadro Dergisi'ni çıkaranlar da kendilerini bu grup içerisinde görmekteydiler. Kendi sınıfsal çıkarlarını gözetmeyen bu bürokrat aydınlar, Mustafa Kemal önderliğinde, O'nun gösterdiği ulusal bağımsızlık ve kalkınma amacını benimseyen ve kendilerini bu yolda çalışmaya adayan kişilerdi (Türkeş, 1999, s. 198-200). Devletin kim tarafından yönlendirileceği/yönetileceği üzerine tartışmalar yapan Kadrocular'a göre devlet, yukarıda da belirtildiği üzere bilinçli aydınlardan oluşturduğu bir Kadro tarafından yönlendirilmelidir. Böyle bir Kadro tarafından yönlendirilen Türkiye'de kapitalist bir sınıfın oluşumu engellenebileceğinden, böyle bir devlet ülkede sınıfsız bir toplumu da yaratabilirdi (Türkeş, 1999, s. 220). Türkiye'de Kadro, henüz sınıf mücadelesine girişmemiş olan ulusun, ileride de böyle bir çatışmaya girmemesi için savunulan bir "Milli Rehberlik Formu" olarak düşünülmüştür (Şevket Süreyya, 1933c, s. 5-9). Devleti yönlendirecek olan avangard Kadro, bir şef ve bir parti etrafında toplanan seçkin bir topluluktur. Ancak Kadro, toplumsal olarak bölünmüş ulus yapısı içerisinde, ulusundan kopmuş ve kendi aralarında çatışan sorumsuz partilerden oluşan, bir partiler çokluğu da değildir. Kadro'da alışlageldik partilerdeki gibi, sıradan, vasat vatandaşların yeri yoktur. Kadro, İnkılap içindeki en ileri unsurları, en ileri düşünceleri bünyesinde toplar. Kadro'nun gücü, öncelikle savunduğu ve temsil ettiği düşüncelerin doğruluğundan, ardından da bünyesinde taşıdığı ileri ve fedakâr unsurların güç ve niteliğinden kaynaklanır (Aydemir, 1990, s. 226). Bu yöndeki söylemlerin klasik seçkin kuramlarındaki doğuştan gelen üstünlük anlayışı yerine, sosyalist hareket ve partilerdeki seçkin yaklaşımına benzediği dikkat çekmektedir.

İnkılap Türkiye'sinde, İnkılabı sürdüreceği ve tamamlayacak, devleti yönetecek olan seçkin Kadro'nun gelecek yeni nesillerinin yetiştirilmesi için de özel bir eğitim kurumuna ihtiyaç duyulmaktadır. Burhan Asaf'a göre Kadro'yu yetiştirecek kuruluş, Mülkiye mektebi ya da hukuk fakülteleriyle bir arada olamaz. Yeni ve genç Kadroyu, "Fırka Mektebi", yani Parti Okulu yetiştirmelidir. Parti Okulu'ndan mezun olacak olanlar, yönetimde, dış işlerinde, adliye veya basın alanında, aynı görüş ve siyasi terbiyeye çalışabilirler (Burhan Asaf, 1932a, s. 32). Böylece, Pareto'nun bahsettiği insan faaliyetlerinin her alanında en yüksek notu olanların toplumun seçkinlerini oluşturmasını hatırlatırcasına, genç Cumhuriyet'in farklı alanlarında görevlerini yerine getiren yetişmiş seçkin Kadrolar işlevini yerine getirebilirler.

Kadro Dergisi'nin ve Kadrocular'ın, seçkin azınlık yönetimini benimsemeleri yönündeki görüşlerini, çeşitli örnekler ve atıflarla artırmak mümkündür. Anlaşılabacağı üzere Kadro Dergisi'nin kendisi de "standart üstü bir yayındır". Dergi'nin sahibi gözüken, ancak Kadro'daki yazılarında diğer yazarlardan farklı olarak siyasi ideolojik konulara girmeyen Yakup Kadri de "seçkin entelektüel tavrını" sürdürmüştür. Yakup Kadri'nin, seçkin düşünce geleneğinin önemli isimlerinden biri olan Friedrich Nietzsche'nin "üstün insana ve kahramanlığa" olan inancının etkisi altında kaldığı belirtilmektedir (Talay, 2001, s. 431,440). Kadro'da en siyasal konulara uzak yazarın bu seçkin yaklaşımı göz önünde bulundurulursa, asıl siyasal konu ve kuramlar üzerine düşünce üreten diğer yazarların seçkin tavrının ne düzeyde olacağı tahmin edilebilir.

Kadro'nun seçkinliği, Dergi'nin seslendiği kitle esasında da kendisini göstermektedir. Bu bağlamda Şevket Süreyya, Kadro Dergisi'ni anlatanların azlığını en baştan kabul etmek gerekir demektedir. Kadro'nun konusu Türk İnkılabı'nın ideolojisi ve muhatapları da İnkılap aydınlarıdır. Dolayısıyla Kadro, öncelikle konusu kesin belirli olan; sonrasında da bu konu üzerine yayını yaparken, kendi muhatap kitlesinin sınırını büyük bir hassasiyet ve kesinlikle çizmeye çalışan bir dergidir. Dergi'nin hedef kitlesi olan İnkılap aydınları, üzerlerine düşen görevi anlatan ve bunu benimseyen, yani kendilerini İnkılap davasına adayan kişilerdir (Şevket

Süreyya, 1932e, s. 42). Şevket Süreyya, Kadro Dergisi yayınına hâkim olan ruhtan bahsederken, bunu yığınların, kitlelerin değilse de, İnkılap rüzgârına kendisini kaptıranların anladığını söylemektedir. Kadro yayınına hâkim olan ruh, yığınların, kalabalıkların dili değildi, onlar bu dili konuşamazlardı. Çünkü İnkılap toplum düzenine zor kullanılarak müdahale etmekte. İnkılap, ileri ve önder bir anlayış olduğundan, İnkılapçıların ve bilinçli insanların işiydi (Aydemir, 1990, s. 22). Sonuç olarak Kadro Dergisi ticari amaçlı bir dergi olmayıp, çoğunluğa seslenen, çoğunluğun desteğini kazanmaya çalışan bir dergi de değildi. Kadro Dergisi Kemalist iktidarı etkilemeyi amaçlayan, seçkinler tarafından okunan bir düşünce dergisiydi. Dergi'nin okuyucuları tarafından ne oranda desteklendiğini tahmin etmek zor olsa da; kapanışının ardından ciddi bir tepki gösterilmemesi, okuyucu kitlesinin kayda değer dayanak olmadığı anlamına gelmektedir (Türkeş, 1999, s. 205). Anlaşılan odur ki, içeriği ve yaklaşımı bir yana; üstün bir takım özelliklere sahip ve geniş kitlelerden ayrılan bir azınlığı anlatan “Kadro” ismi bile, bu derginin seçkinciliğini daha en başından göstermektedir.

### 3.2.2. Demokrasi Karşıtlığı

Seçkin düşünce geleneğinde demokrasiye karşı bir tutum takınıldığı; klasik seçkin kuramcılarının düşüncelerinin ortak noktalarından birinde de seçkinlerin yönetimiyle demokrasinin uyuşmadığı görüşü bulunmaktadır. Klasik seçkin kuramlarının geliştirildiği dönem ile Kadro Dergisi'nin düşünce üretimine başladığı dönem göz önüne alınırsa; her ikisi açısından da, demokrasi modelleri arasında o dönem başat konumda bulunan liberal demokrasinin hedef tahtasına oturtulduğu görülür.

1929'da patlayan Dünya Büyük Ekonomik Bunalımı, Cumhuriyet Türkiye'si'nin ekonomik ve sosyal gelişiminde yeni bir evreye geçişin kapılarını aralamıştır. Ekonomik zorunlulukların baskısıyla, Türk Devleti ekonomik alana giderek daha çok girmeye mecbur kalmıştır. Ayrıca CHF 1931'de devletçiliği kendi programının en temel maddelerinden biri haline getirmiştir. Bu arada çoğu Avrupa ülkesinde diktatörlüklerin yükselişe geçişi ve bu hareketlerin pek çok devlette iktidara gelişi, ekonomik liberalizm kadar, siyasal liberalizmi de gözden düşürmüştür. Böyle bir konjonktürde Türk Devleti'nin, yeni ekonomik sorumluluklar ve bunların gerektirdiği yeni siyasi yetkiler edinmesi kolaylaşmıştır. 1929 ekonomik bunalımıyla beraber, Türkiye'de hem Batı, hem de kapitalizm aleyhtarı eğilimler güçlenmiştir. Sovyetler Birliği'yle Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan yakın ilişkiler, 1930'lardaki ekonomik işbirliğiyle tekrar yenilenmiştir (Lewis, 1998, s. 463). Gerçekten de, 1930'larda “liberalizm ve demokrasi, Batı Avrupa'daki istikrarsızlık nedeniyle, pek çok Kemalist'in gözünde itibarını kaybetmişti.” Başta faşist İtalya ve ayrıca sempati duyulan Sovyetler Birliği olmak üzere, tek parti rejimleri bazı yönlerden cazip bir alternatif sunuyordu (Ahmad, 1995, s. 91). Böyle bir konjonktürün varlığı, genç Cumhuriyeti ekonomik alanda 1920'li yıllarda uyguladığı görece liberal uygulamalardan, 1929 sonrasında devletçiliğe yönlendirmiştir. Bu yönelimle beraber, ekonomideki bu yeni siyaseti ve Kemalist ideolojiyi ayrıntılı biçimde işleyebilme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1932 yılında çıkmaya başlayan Kadro Dergisi de bu görevi üstlenmiştir. Sınıf çelişkileri yerine, uluslararası çelişkileri önceleyen Kadrocular, liberalizme şiddetle karşı çıkarak, solidarizmi içeren görüşleriyle, kapitalizm ve sosyalizm dışında üçüncü bir yol arayışına girişmişlerdir (Talay, 2001, s. 438).

Şevket Süreyya, I. Dünya Savaşı sonrası dönemin demokrasisini çözümleyerek, eleştirisini yapmaya girişmiştir. Siyasal bağlamda demokrasinin ideolojik unsurları, 18. yy. ın sonlarıyla 19. yy. ın ilk yarısında ortaya çıkmıştır. Demokrasi mücadeleler süreci sonunda 19. yy. ın ikinci yarısında bir düzen olarak kendini kabul ettirmiş, I. Dünya Savaşı sonundaki çeşitli anti demokratik akımlarına rağmen, Batı Avrupa'daki hâkimiyetini görece koruyabilmiştir. Demokrasi kendisinden önceki tüm yönetimlere oranla en ileri yönetim biçimi sayılmalıdır. Ancak 19. yy. da gelişen ekonomik ilişkilerin siyasal bir ifadesi olan 19. yy. demokrasisi, bir yüzyıldır giderek karmaşıklaşan ekonomik ilişkiler nedeniyle bunalımlar yaşamıştır. Hatta 19. yy. demokrasisi yıkıcı, ayrıştırıcı çelişkiler bütünü içerisinde bunalımlar geçirmiştir. Böylece 20. yy. ın ilk yarısındaki ekonomik ilişkilerin ve toplum yapısının siyasal düzeni olma niteliğini büyük oranda kaybetmiştir. 19. yy. a ait demokratik yönetimle, 20. yy. daki toplumların ekonomik yapıları arasında giderek belirginleşen uyumsuzluk, birçok anti demokratik akımın oluşmasına neden olmuş, demokrasinin savaş sonrası Avrupası'nın sorunlarını çözmedeki yetersizliği kendini göstermiştir (Aydemir, 1990, s. 143-144). Bu yetersizlik en çok da sınıf çatışması alanında kendisini belli etmiştir.

Toplumsal sınıf farklılığı ve buna bağlı olarak sınıf kavgası, plansız, yani liberal demokratik bir düzen içindeki toplumların doğal ve zorunlu sonucudur. Bu durumdan kaçınmak mümkün değildir. Yani liberal demokratik bir toplumsal düzende, ayrılmış sınıflar bulunur. Bu sınıfsal ayrımların ortaya çıkması, bu sınıfların çıkar çatışması, ekonomik ilişkilerin gelişimine denk biçimde ilerlediği ve geliştiği için kapitalizmin kendi içerisinden yıkılmasına yol açacaktır (Şevket Süreyya, 1934c, s. 6). İşte bu yüzden, 19. yy. ın liberal demokrasisi, ancak o dönemin Avrupası'na uyan ve onun ürünü olan bir düzendir. Sömürgeci kapitalizmin, içteki toplumsal sınıf çelişkisinin siyasal bir ifadesidir. Liberal demokrasinin evrensel bir anlamı yoktur.

Sömürgeler ve sınıfsal ayrışması olmayan ülkeler için örnek olamaz. Liberal demokratik bir toplumsal düzende, sınıf yani çıkar çatışması toplumsal düzene içkindir ve iktidar ise, sınıf çıkarlarını ve çatışmalarını temsil eden çok partili liberal parlamenter düzenin, yani bizzat bu çelişkinin ürünüdür (Şevket Süreyya, 1934b, s. 6-7,10).

I. Dünya Savaşı sonrası dönemde, demokrasiyi kaldıran faşist ve komünist yönetimlerin iktidarı ele aldığı bir konjonktürde, demokrasinin hastalıkları çözümlenmeye başlanmış, demokrasi gözden düşmüştür. Yapılan tartışmalarda, demokrasi konusu geri planda kalmış ve daha temelde kapitalizmin hasta olduğu tartışılmaya başlanmıştır. Asıl hasta olan kapitalizmdir ve kapitalizmin siyasi ve yönetsel kılıfı olan demokrasi bundan payını almaktadır (Burhan Asaf, 1932c, s. 27-28). Kapitalizmin hastalığı dolayısıyla, sadece demokrasiyle eş anlamlı kullanılan siyasal liberalizm değil, aynı zamanda ekonomik liberalizm de örnek alınabilecek bir düzen değildir. Liberal ekonomik düzen, dünyanın beşte dördünü sömürgeleştirmek pahasına kendisini sürdürmüş ve tarihsel anlamda ömrünü tamamlamıştır. İleri sanayi ülkelerindeki teknik gelişmelerin, ticaretin dünya çapında yayılmasının ve finansal kapitalizmin temel aktörü olan ekonomik liberalizm; aynı zamanda sanayi ülkelerinde sınıf kavgalarını ve sanayileşmemiş ülkelerde de sömürge esaretini üreten temel etkendi (Aydemir, 1967, s. 461). Geline aşamada liberal öğretisi dünya çapında iflas etmiştir. Ekonomik gelişmeler, liberal kurallara uymayınca; bireysel çıkarın en iyi ve doğal yönlendirici olduğu iddiası gelişmelerce doğrulanmayınca; devletin ekonomiye müdahale etmemesinden yarar değil zarar, düzen değil anarşi doğunca, ekonomik liberalizmin tıkanma dönemi başlamıştır. Böylece ekonomik liberalizm karşısında, müdahalecilik ve sosyalizme yönelik başlamıştır (Vedat Nedim, 1933c, s. 16-17). Pek çok muhafazakâr, korporatist ve faşist düşünür gibi, klasik seçkin kuramcıları da, sosyalizmin yükselişini ve yayılmasını engelleyememesi, hatta buna yol açması nedeniyle, liberalizmi ve demokrasiyi eleştirmişlerdir.

Kadro Dergisi'nde siyasal liberalizm, yani demokrasi, sınıf çatışmalarına yol açması, toplumsal sorunları çözememesi ve siyasal sistemin yozlaşmasına neden olması nedeniyle eleştirilmiştir. Kadro'ya göre; eski liberal ve demokrat toplumların en gösterişli yönlerinden biri olan ifade ve basın özgürlüğünün yerini, devrimci tek parti rejimlerinde "auto-kritik" almaktadır. Çünkü ifade ve basın özgürlüğü işlevini tamamlamış ve yozlaşmaya başlamıştır. İfade ve basın özgürlüğü, sınıf çatışmalarının, emek ve üretim esaretinin önüne geçememiştir. Çok partili siyaset ile ifade ve basın özgürlüğü dönemi, ahlaksızlık ve kötülüklerin yayıldığı ve yöneticilerin toplumları en çok aldatıp sömürdüğü bir dönem olmuştur (Kadro, 1934, s. 3). Çok partili siyaseti eleştiren Vedat Nedim'e göre, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Hitler'in iktidara gelmesi, liberal demokrasinin intiharının göstergesidir. Dönemin Almanya'sının içinde bulunduğu halin nedeni, Versailles Antlaşması'nın ağır hükümleri değil, Fransız demokrasisinin Alman ulusunu istismar etmesidir. Bütün bir Almanya ve Alman ulusu yok; pek çok parti ve bu partiler esasında bölünmüş bir ulus ve ülke vardır. Kendi varlığını demokrasiye borçlu olan Hitler, demokrasiye karşıdır. "Demokrasinin o herşeyi hazmeden geniş işkembesi olmasaydı, Hitler olmazdı!". Kısacası liberal ekonomi döneminin siyasi alandaki yansımaları olan partiler, seçim mücadeleleri ve parlamento gibi tüm bu siyasi kurumların Avrupa'da yozlaştığı görülmektedir (Vedat Nedim, 1932b, s. 27-29). Kadro'nun sayfalarında liberalizmin ve demokrasinin ayrıştırıcı, çözücü ve yozlaştırıcı etkileri dile getirilmektedir. Örneğin Şevket Süreyya, farklı eğilimlerden gelerek faşizm saflarında birleşen gruplar üzerinde Mussolini'nin bütünleştirici etkisinden bahsederken; "Yoksa idaresiz, liberal düşünceli, yahutta demokrat bir adamın elinde 1922 Roma yürüyüşünün temin ettiği zafer, pek âlâ dejenere olabilirdi" demiştir (Şevket Süreyya, 1933a, s. 8). Yine seçkinlerin, azınlığın çabalarıyla gerçekleşen eserlerin, demokrasiyle nasıl yozlaştırıldığını, kaybedildiğini Şevket Süreyya şöyle ifade etmiştir: "İnkılabları daima kahramanlar yapar, idealistler yaşatır, fakat iş adamları ... yer, bitirir." 19 .yy. dan başlayarak 1930'lara kadar var olan tüm demokrasilerde kendisini gösteren bu üzüntü verici kuralın en saf örneğini görmek için, geçmişteki ihtilalci Fransa ile 1930'ların Fransız demokrasisini karşılaştırmak gerekir (Şevket Süreyya, 1934e, s. 5).

Kadro'da liberal demokrasinin temel unsuru sayılan bireycilik eleştirilmiş; bireyin öz çıkarının bilincinde olduğu yönündeki kuramın, insanlığı yaklaşık bir buçuk yüzyıl boyunca oyalayan, parlak bir iddia olduğu belirtilmiştir. Bu iddiaya dayalı ekonomik sistem de bunalım içindedir. Öz çıkarının bilincindeki birey, hem kendisini, hem de toplumu, içinden çıkılmaz bir anarşiye sürüklemiştir. Artık insanlık bir dönüm noktasına gelmiştir ve geleceğin toplumu artık kaderini bireyin çıkarına bağlayan anarşik bir toplum değil; tam tersine, bireyin kaderini kendi çıkarına bağlayan bilinçli ve düzenli bir toplum olacaktır (Vedat Nedim, 1933e, s. 21-22). Liberal demokrasinin bireyciliğini eleştiren Kadrocular, konuya yönelik kendi yaklaşımlarını da açıklamaktadırlar. Bu bağlamda Kadro'nun hareket noktası toplum içindeki bireye; toplumun bütünü aleyhine bir özgürlük vermek değildir. Türk İnkılabı'nın davası, öncelikle Türk ulusuna dünyada hak ve eşitlik sağlayarak, bağımsızlığı korunan bir ülkede ve özgür bir ulus içerisinde bireye iş ve görev vermektir. Özgürlük ancak özgür bir vatan içerisinde gerçekleşir. Sınıflara bölünmüş ve çelişkiler yaşayan bir toplumda, demokratik özgürlüklerden bahsedilemez. Kadrocular, ulusun yararına ve onun yönetiminde iş ve görev sahibi olmayı,

özgürlük olarak nitelendirmektedir. Bu anlayış Kadrocular'a göre; 19. yy. liberal demokrasininin, klasik demokrasi düzeninin çok daha ilerisindeki bir aşamadır (Aydemir, 1990, s. 146-147). Bu anlayış biçiminin Batı'nın liberal demokrasilerinden ne kadar farklı olduğu, korporatist düşüncenin solidarist biçiminin de ötesine geçen, faşist biçimiyle örtüşen noktaları olduğu hemen fark edilmektedir.

Kadrocular'ın Batı demokrasilerine karşı tavırları, alternatif örnekleri incelemelerini de beraberinde getirmiştir. Örneğin Yakup Kadri, yeni bir yol arayışında o dönemin İtalya ve Rusya'sından örnekler vermiştir. Klasik Batı demokrasilerine karşı olan tavır, bu iki farklı rejimi bir arada değerlendirmesinden anlaşılmaktadır. O'na göre köhne Batı toplumları zihni ve ruhi bakımdan çökmüştür. Sovyetler Birliği ve İtalya örnek olarak alınabilir. Türk Kuruluş Savaşı'yla Rus İnkılabı'nı karşılaştırarak, aralarında benzerlikler bulan ve yaptığı Moskova gezisinden etkilenen Yakup Kadri; faşist İtalya'daki deneyimi, yeni bir yapılanma olarak görmese de, hassas biçimde işleyen ve örnek alınması gereken bir sistem olarak görmüştür (Talay, 2001, s. 439).

Kadro sayfalarında demokrasinin, o dönemde demokrasi kavramıyla özdeşleşen siyasal ve ekonomik liberalizmin, emperyalizmle ilişkilendirildiği ve bu nedenle de olumsuzlandığı ve demokrasiye tepki duyulduğu açıkça görülmektedir. Şu sözler bu tespitin net örneğidir: "Makine ile beraber onun kullanılabilmesi için icap eden cemiyet nizamı (liberal demokrasi) ve onun kârle çalışmasını temin eden iktisat nizamı (liberal kapitalizm) çok kısa bir zaman mesafesi dahilinde emperyalist tahakküm tarzının bütün unsurlarının vücut bulmasına yol açmıştır. (Sanayi ve ticaret emperyalizmi, finans emperyalizmi, silâhli siyasi emperyalizm)" (Burhan Asaf, 1934b, s. 38). Liberal bir ekonomide gelişimini tamamlamış olan emperyalizm, emperyalist devletlerarasında da bireyci ve ayrılıkçı akımlara yol açmış ve sonuç itibarıyla I. Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur (Burhan Asaf, 1933, s. 32). Kadro'ya göre, dünyadaki tüm uluslar liberalizmin neler doğuracağını artık anlamışlardır. I. Dünya Savaşı sonrası bazı yerlerde ulusal kurtuluş savaşlarının patlak vermesi, liberalizmin diğer tüm biçimleri gibi, liberal emperyalizmi de sarsmış ve yıkmıştır (Kadro, 1933a, s. 3-4). Kadro Dergisi çevresi Batı'nın siyasal ve ekonomik düşünce ve sistemlerini, yani liberal demokrasi ve liberal ekonomiyi reddetmişlerdir. Bu temelde oluşmuş Batı'nın emperyalist, sömürücü sistemine karşıları ve Avrupa'ya hâkim olan toplumsal düşünceleri kabul etmiyorlar ve hayranlık da duymuyorlardı. Batı'daki düşünceler Fransız İhtilali'nin ürünü ya da O'na tepki olarak oluşmuş olan düşüncelerdir. Bu düşünceler sınıfların sınıfları; ulusların ulusları istismar etmesine yol açmıştır. Avrupa, ne siyasal, ne ekonomik, ne de ahlaki olarak benimsenemez. Liberal demokrasi ve liberal ekonomi, yeni Türkiye'de ne parti ilkesi, ne de devlet anlayışı açısından kabul edilemezdir (Şevket Süreyya, 1934a, s. 44-46). Bu doğrultuda Türkiye'deki ulusal rejim, ekonomide ve kültürde devletçiliği benimsemiş, liberal parlamentarizmi reddetmiş ve sömürgecilik aleyhinde olmuş ve böylece Fransız İnkılabı'ndan farklı bir rotaya yönelmiştir. Fransız İnkılabı'nın ruhunu oluşturan liberal demokratik gelişmenin yerine, Türkiye'de, Türkiye'nin tarihsel zorunluluklarına dayanan sosyal bir milliyetçilik, yani düzenli ve sınıfsız bir milliyetçilik düşüncesinin ve unsurlarının doğmasıyla Türk İnkılabı orijinal hale gelmiştir. Bu nedenle Türk İnkılabı, tekil unsurlarına rağmen liberal demokrasiden farklı bir rejimi temsil etmektedir (Şevket Süreyya, 1934-1935, s. 11). Anlaşılabacağı üzere Kadrocular'ın demokrasi karşıtı tutumları, hem Batı'da geçerli olan konjontürde ayrıksı durmamaktadır, hem de klasik seçkin kuramcılarının demokrasi karşıtlığıyla örtüşmektedir.

### 3.2.3. Sosyalizm Karşıtlığı

Klasik seçkin kuramlarında, aynen demokrasi konusunda olduğu gibi, sosyalizm konusunda da olumsuz bir yaklaşım sergilenmektedir ve bahsedilen bu durum Kadrocular için de geçerlidir. Özellikle özgünlüklerini vurgulama çabasındaki Kadrocular, Batı'dan rejim ithal edilmesine şiddetle karşı çıkmışlardır. Kadrocular'a göre; Osmanlı İmparatorluğu'ndaki rejim ithal etme çabasındaki aydınlar karşında; yeni İnkılap aydınları "ne sosyalizmin, ne liberal demokrasininin ve parlamentarizminin, ne faşizmin simsarıdır" (Şevket Süreyya, 1934d, s. 36-37). Kadrocular nasıl ki demokrasiye, demokrasininin arka planında yatan kapitalizme ve bu bağlamda da ekonomik ve siyasal liberalizme karşı çıkmışlarsa; aynı biçimde ama başka nedenlerle sosyalizme de karşı çıkmışlardır.

Kadrocular'ın demokrasiye, ama aslında onun temelinde yatan kapitalizme, kapitalizmin de siyasal ve ekonomik alanda uygulaması olan liberal demokrasi ve liberal ekonomiye karşıt olmalarının nedeni; kapitalizmin bir sömürü düzeni olması, sınıflar arası eşitsizliğe yol açması ve emperyalizme yönelmesidir. Sosyalizm karşıtlıklarına ve eleştirilerine gelince, hemen hepsi Marksist bir geçmişten, sosyalist çevrelerden gelen Kadrocular, Türkiye'de sosyalizmin gerçekleşmesi için bir alt yapı bulunmadığını düşünmekteydiler. Ayrıca sosyalizmin, sanayileşmiş ülkelerin işçi sınıflarıyla, sanayileşmemiş ülkelerin işçi sınıfları arasındaki niteliksel farklılıkları ortadan kaldıramayacağını; çünkü sanayileşmiş ülkelerin işçi sınıflarının kazanılmış hak olarak sahip olduklarından vazgeçemeyeceklerini ileri sürmüşlerdir (Türkeş, 2001, s. 474).

Kadrocular, klasik seçkin kuramcılarında Mosca'nın yaptığı gibi, bilimsel sosyalizmin kurucusu Marks'ın kuramını eleştirmiş ve mevcut konjonktürde geçerliliğini yitirdiğini belirtmişlerdir. En başta söylenmesi gereken nokta, Kadrocular'ın, Marksist kuramın temelini oluşturan sınıf mücadelesi olgusuna çok net biçimde karşı çıktıklarıdır. Kadrocular'a göre, ulusun gelecekteki düzen ve mutluluğunu tehdit eden bela ve kötülüklerin en korkuncu "sınıf mücadelesi"dir. Sınıf mücadelesini en büyük zararı, doğrudan ulusun gücünü oluşturan "kan ve millet birliği"ne zarar vermesidir (Kadro, 1933b, s. 3). Kadrocular, Marksizm'in en temel unsurunu reddetmekle kalmamışlar; Marks'ın öngörülerinin gerçekleşmediğini de çözümlenmişlerdir.

Örneğin Vedat Nedim'e göre, Marks kapitalizmin dinamiğini ve akıbetini sınıf mücadelesine bağlamıştır. Burada ayrıntısına girilmeyecek olan, ama bilindik; kapitalist üretim biçiminin yarattığı toplumsal çelişkilerden, sınıf mücadelelerinden kaynaklanan kutuplaşma tezi sonucunda, proletarya diktatörlüğüne ve en sonunda da devletin sönmüneceği komünist aşamaya kadar uzanan, Marksizm'in klasik kapitalist gelişme şeması eleştirilmekteydi. Eğer tüm ulusların ekonomileri aynı oranda ve Marks'ın tahmin ettiği gibi gelişmiş olsaydı, Marks bu öngörüsünde haklı çıkabilirdi. Oysa Marks'ın soyut biçimde gelişim seyrini önceden haber verdiği kapitalist sistem, gerçekte hiçbir zaman tüm ulusların ekonomilerini kapsayan saf ve türdeş bir özelliğe sahip olmamıştır. Bir ulus içerisinde sınıf farklılıklarıyla yaşayan kapitalizm, küresel çapta da sanayileşmiş ve sanayileşmemiş ülkeler arasındaki farklılıktan güç alarak gelişmiştir. Batı'da kapitalizmi besleyen unsurlardan biri işçi sınıfının sömürülmesi; bir diğeri ve çok daha kazançlı sömürge ulusların istismar edilmesiydi. Bu durumda, kapitalizmin geleceğini, uluslararası eşitsizliği ikinci plana atarak, sınıf mücadelesine bağlayan Marksizm; artık sadece uluslararası eşitsizlikten doğan ulusal kurtuluş hareketlerini değil, kapitalist ülkelerdeki sınıf farklılığından doğan sınıf mücadelelerini açıklamada bile yetersiz kalmaktadır (Vedat Nedim, 1933d, s. 18). I. Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa kapitalizminin kaderi üzerinde ulusal kurtuluş hareketlerinin mutlak ve başat etkisi bulunmaktadır ve hatta denilebilir ki, Avrupa'nın geleceği sosyalizme değil, ulusal kurtuluş hareketlerine bağlıdır. Çünkü 19. yy. ın sonlarından, I. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde, Avrupa'da sınıf mücadelelerinin hafif yaşanmasının altında, sömürgelerden sağlanan artı değerlerin Avrupa'ya aktarılması yatmaktadır. Bu nedenle, belirtilen dönemin işçi hareketleri reformist bir çizgide yer almış, ancak I. Dünya Savaşı'nın ardından başlayan ulusal kurtuluş hareketleriyle, Batı'ya aktarılan artı değer kesilince, Avrupa'da şiddetli sınıf çatışmaları başlamıştır. Bu bağlamda, işçi sınıfının çıkarı, sömürge ve yarı sömürgelerdeki halkların istismarındadır. Avrupa'da işçi sınıfı ve kapitalistler arasında bir çıkar birliği söz konusudur. Sosyalistler, gerçekleşecek bir dünya devrimiyle ulusların uluslar tarafından sömürülmesinin sona ereceğini ileri sürüyorlarsa da, Kadrocular gerçeğin bu yönde olmadığını belirtmişlerdir (İsmail Hüsrev, 1933, s. 29).

İhtilalci sosyalizm ve onun kuramsal açıklaması olan Marksizm, kapitalizmin sınıfsal niteliğinin ve içeriğinin bir ürünü iken; ulusal kurtuluş hareketleri onun emperyalist ve sömürgeci niteliğinin ve içeriğinin bir ürünüdür (Şevket Süreyya, 1933d, s. 8). Kadrocular'a göre, Marks'ın yaşadığı dönemde sermayenin ve sınıf çatışmalarının yoğunlaştığı yerler, Avrupa'nın sınırlı kalmış belli bölgelerinden oluşmaktaydı. Kapitalizm yayılıp, üretim araçları geliştikçe, Marks, mübadelenin küresel çapta yayılmasına koşut biçimde, sınıf çatışmalarının da küresel çapta yayılacağını öngörmüştür. Dolayısıyla Marks, kendi kuramının da küresel çapta açıklama sağladığını düşünmüştür. Ama gelişmeler göstermiştir ki; büyük sanayi ülkelerindeki sermaye ve sınıf çatışmalarının yoğunlaşmasından doğan sorunlar, küresel çapta yoğunlaşmamıştır. Sanayi ülkelerinde işçi ve sermayedar arasında sınıf mücadelesi olduğu kabul edilse bile; sanayi ülkelerinin işçileri ve sanayileşmemiş ülkelerin halkı arasında refah farkı dolayısıyla ortaya çıkan mücadeleyi de göz ardı etmemek, dolayısıyla da Marks'ın sınıf mücadelesini küreselleştirmemek gerekmektedir. Öyleyse, hem sosyalizm, hem ona tepki olarak ortaya çıkan faşizm ya da diğer toplumsal hareketlerin tümü ikincil plana atılmalıdır. Sınıflar arası çelişkiler değil, sanayileşmiş ve sanayileşmemiş uluslar arasındaki çelişkiler en temel çelişkidir ve ulusal kurtuluş hareketleri gerçek küresel inkılabı yaratacaktır (Şevket Süreyya, 1933b, s. 14-16). Anlaşılacağı üzere Kadrocular'ın vurguladığı asıl çelişki, bir ulus içerisindeki sınıfsal çelişkiler değil, sanayileşmiş ve sanayileşmemiş uluslararası çelişkidir.

Şevket Süreyya'nın belirttiği üzere, sadece büyük üretim araçlarını kendinde toplayan ülkelerde, bu üretim araçlarının üzerindeki mülkiyet çelişkilerinin ortadan kaldırılması; o üretim araçlarına zaten sahip olmayan Türkiye ve benzeri ülkeler için bir anlam taşımamaktadır. Kadrocular; büyük üretim araçlarını elinde tutan ülkelerde, bu üretim araçları üzerindeki mülkiyet ilişkilerinin değişmesinden çok; ileri sanayi ülkeleriyle, sanayiden mahrum edilmiş ya da sömürgeler arasındaki bağımlılık ilişkisinin tasfiyesini öncelemektedir (Şevket Süreyya, 1932b, s. 8-9). Tam da bu bağlamda sosyalizm eleştirilmektedir. Bazı ülkeleri ileri, bazılarını da geri ülkeler halinde bırakacak; bir kısım ülkeleri ileri sanayi merkezleri, bir kısım ülkeleri de ziraat bölgeleri biçiminde tutacak bir dünya sosyalizmi, sorunları çözemeyecektir. Ülkeler arasında gelişmiş ve az gelişmiş konumları sürdüreceği olan bir sosyalizm, gerçekte kapitalizmin bir devamı sayılmalıdır. Hatta bu durum

sosyalizmin kuramına da aykırıdır (Aydemir, 1990, s. 96-67). Dolayısıyla Kadrocular, sınıf kuramı yerine, ulus ve ulusal kurtuluş kuramı, herhangi bir sınıfın tekeline verilmiş ileri üretim araçları yoğunlaşması yerine, uluslararası adil biçimde uygulanan üretim araçları dağılımı düşüncesinin kuramını geliştirmeye çalışmaktaydılar. Bu iki noktayı, ilk olarak Türk İnkılapçıları ileri sürmüştür ve Türk İnkılabı da bunu temsil etmiştir (Burhan Asaf, 1934a, s. 28). Öyleyse, ulusal kurtuluş inkılabının edimsel ve kuramsal tüm ilkelerini kendisinde toplayan Türk Ulusal Kurtuluş İnkılabı, sınıf mücadelesine ne başlangıç, ne hedef noktası bağlamında başrol vermektedir. Tam tersine bu inkılabı devindiren metropoller ve sömürgeler arası çelişkidir ve bu inkılabın amacı da bu çelişkinin çözülmesidir (Burhan Asaf, 1932b, s. 42). Anlaşılan odur ki, başta Mosca örneği olmak üzere klasik seçkin kuramcılarında olduğu gibi; Kadrocular da Marksist kuramı eleştirmekte ve çürütmeye çalışmakta, öngörülerinin gerçekleşmediğini çözümlenmekte ve sosyalizmin Türkiye için uygun olmadığını ortaya koyarak, sosyalizme karşı çıkmaktadırlar.

### 3.3. Klasik Seçkin Kuramlarının Önemli Kavramları Bağlamında Kadro Dergisi

Kadro Dergisi'nin seçkinciliği çözümlenirken, klasik seçkin kuramlarının ortak bir takım özelliklerini parametre olarak ele almanın yanı sıra; bu kuramların siyasal formül ve seçkinler dolaşımı gibi önemli bir takım kavramlarının, Kadrocular'ın düşüncelerindeki yansıma ya da karşılıklarını da çözümlenmek gerekmektedir.

#### 3.3.1. Siyasal Formül: Devletçilik

Kadrocular Cumhuriyet'in kurulmasından itibaren, Türkiye'de özel girişimin tarım, sanayi ve ticaret alanlarında beklenen kalkınmayı gerçekleştirmede yetersiz kaldığını gördükten sonra, artık onun yaratıcı gücüne inanılmayacağını belirtmişlerdir. Türkiye'de özel girişim küçük çaplı, basit tekniğe dayalı, hafif esnaf sanayisine yönelmekte; yoğun sermaye, uzmanlık ve ileri teknoloji, hassas hesaplama gerektiren alanlarda tıkanmaktadır. Bu durum özel girişimin belirtilen alanlarda kısırlığının ve yetersizliğinin açıkça ispatıdır. Öyleyse 1930'lara kadar özel girişim lehine gerçekleştirilen koruma ve teşvik deneyiminden gerekli sonuç çıkarılarak, Türkiye'nin sanayileşmesinde başat aktörün devlet olması gerektiği savunulmaktadır (Vedat Nedim, 1933a, s. 14,16). Kadrocular'a göre, klasik yollar, Türkiye'yi ulaşmayı amaçladığı hedefe götürmez. Dolayısıyla Türkiye'nin ekonomi siyaseti yeni ve kendine özgü olmak zorundadır. Bu yeni ekonominin mimarı devlet olmalıdır. Birey (ve bu bağlamda özel girişim) ise bu büyük inkılapta ancak malzemedir ve "Millî İktisat Planı"nın uygulama operasyonunda işe yarayan bir malzeme olduğunu gösterdiği ölçüde olumlu bir değer olarak kabul görecektir (Vedat Nedim, 1932a, s. 9). 1929 Dünya Büyük Ekonomik Bunalımı sonrasında, dönemin Türk siyasal seçkinleri Türkiye için devletçi bir ulusal ekonomik kalkınma modeli oluşturma çabasına girişmişlerdir. İşte bu süreç içerisinde Kadrocular, devletçi ekonomi siyasetinin oluşumuna katkıda bulunmak ve Kemalizm'i daha da sistemleştirmek istemişlerdir. Bu doğrultuda Kadrocular, Türkiye'nin bağımsız ekonomisini yaratarak; sömürge konumunda iken bir kurtuluş savaşı veren tüm uluslar için, kapitalist ve sosyalist modeller dışında, somut bir kalkınma modeli ortaya koymayı amaçlamışlardır. Kadrocular'ın bu yöndeki önerileri, bazı çevrelerde aşırılık olarak değerlendirilse de, devletçilik ilkesi bu düşünce akımının etkisi ve katkısıyla, ilk planlı ekonomi uygulamasının gerçekleşmesini sağlamıştır (Kili, 1998, s. 257). Anlaşılan odur ki, bir Kemalist yazarlar topluluğu olan Kadrocular, Türkiye'de devletçiliğin en coşkulu taraftarlarıydılar ve bu konuda tek parti yöneticilerinden çok daha ileri gitmekteydiler. "Cumhuriyet Halk Fırkası'nı, Kemalist devrimin öncüsü olacak nitelikli bir seçkinler zümresine, bir kadroya dönüştürmek istiyor"lardı. Kadrocular, ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşamda kapsayıcı bir devlet planlamasını savunuyor ve devletçiliği de kapitalizm ve sosyalizm dışında, üçüncü bir yol olarak görüyorlardı. Ancak Kadrocular'ın kapsamlı devletçilik yönündeki düşünceleri, planlamayı ekonomi alanıyla sınırlı gören tek parti iktidarı seçkinlerince kabul edilmemiştir (Zürcher, 1998, s. 287). Gerçekten de Kadrocular'ı, tek parti döneminin diğer aydınlarından ayıran en önemli özellik, devletin rolü konusu üzerine yaptıkları tartışmadır. Kadrocular'a göre devlet, feodal toplumlarda toprak sahiplerinin, kapitalist toplumlarda ise burjuvazinin temsilcisidir. Türkiye ise, feodal ilişkilerin belirleyici olmadığı, ancak kapitalist üretim biçiminin de başat olmadığı bir aşamadır. Ayrıca Kurtuluş Savaşı'nı başarıya ulaştıran ekip bir sınıfın temsilcisi değildir. Söz konusu bu konjonktür, devletin dönüştürülmesi için uygun koşulları sunmaktadır. Öyleyse Türkiye'de devletin belli bir sınıfı temsil eden aygıt olmasının önüne geçilmeli ve tüm ulusu temsil eden bir kuruma dönüştürülmelidir. "Bu dönüşüm, ekonomik ve siyasal gücün devlet elinde toplanması, özel sektörün devlet tarafından kontrol altında tutulması ve bunları gerçekleştirecek bilgiyle yüklenmiş aydın bir kadronun iş başında olması ile sağlanabilir." Kadrocular'a göre Mustafa Kemal bu hareketi başlatmış ve Kadro Dergisi de bu hareketin ideolojisini üretmeye girişmiştir. Kadro'da sıkça bahsedilen bilgiyle donanmış, bilinçli azınlık, aslında Kadrocular'ın kendilerini işaret etmektedir (Türkeş, 2001, s. 475-476). Bu seçkin gurubun önderliğinde önerilen kalkınma stratejisi, devlet kontrolünde; ithal ikameci, planlı sanayileşmeye dayanan, korumacı dış



ticaret siyasasını, radikal bir toprak reformunu ve mali-parasal siyasaları içermektedir. Kadrocular'ın ön gördüğü bu siyasalar, Kemalist iktidarın uyguladığı kalkınma stratejisinden daha radikaldir ve ideolojik boyutu ön plandadır. “Bu gelişme stratejisinin hayata geçirilebilmesi için siyasi ve iktisadi gücün devlet elinde toplanması gerektiğinin altını çizen Kadrocular, bu iki gücün devlet elinde yoğunlaşmasının, devlete, sermaye birikimi, kaynak ve gelir dağılımı süreçlerine müdahale etme imkanı vereceğini ve böylece devletin çıkar gruplarının etkisi altında kalmadan karar alabileceğini varsaymaktadırlar” (Türkeş, 1999, s. 201). Kadrocular hem siyasi, hem de ekonomik gücün devlet elinde toplanması gerektiğini düşünmekteydiler. Onlara göre, devlet sanayi büyük kısmını elinde tutmalı, özel sektörün yatırımlarını da kontrol etmelidir. Siyasi ve ekonomik güc devlet elinde toplanırsa, devlet özerk bir konuma kavuşabilir; aksi halde özellikle burjuvazinin devlet içinde karar alma mekanizmalarında önemli pozisyonlar ele geçirmemesi gerektiğini vurgulayan Kadrocular'a göre, devlet aygıtı toplumsal sınıflar tarafından ele geçirilebilir (Türkeş, 1999, s. 192-193). Oysa Kadrocular, belli bir sınıfın iktidarını temsil eden liberal ve sosyalist rejimlerdeki devlet yerine; belli bir sınıfın denetimine girmemiş ve izlediği bilinçli siyasalarla toplumda sınıfsal ayrımların keskinleşmesini önleyecek, hatta sınıfsal ayrımların oluşmasına izin vermeyecek bir devletin oluşumunu amaçlamışlardır.

Devletçiliği geniş kapsamlı yorumlayan Kadrocular'a göre, devletçilik sadece ekonomik hayata bir tür devlet müdahalesinden, yani ekonomik bir kavramdan ibaret değildir. Gerçekte devletçiliğin ekonomik boyutu vardır, ama Türk devletçiliği sadece ekonomik alana indirgenemez. Devletçilik ulusal ve toplumsal bir düzendir. Türkiye’de devletçilik, ulusal ruh ve kültür işlerinden, yönetim ve ekonominin her türlü yansımalarına bilinçli ve örgütlü müdahaleyi gerektirir (Şevket Süreyya, 1934f, s. 10-11). Şevket Süreyya'nın belirttiği gibi, Kadrocular'ın devletçiliği yalnız ekonomide devlet işletmeciliğini değil, eğitim, sağlık ve emek seferberliği gibi, çok daha geniş bir alanı, planlı bir şekilde düzenlemeyi içermektedir (Aydemir, 1973, s. 382). Elbette Kadrocular'ın önerdiği devlet müdahalesini de içeren devletçilik, devletin ekonomiye müdahale etmesinin tek biçimi değildir ve o dönemde farklı devletçilik biçimlerinden bahsedilmektedir. İsmail Hüsrev'in belirttiği üzere, üç tür devletçilik bulunmaktadır, ancak Kadrocular'ın savunduğu devletçilik, bunlar arasında nasyonalist devletçilikle örtüşmektedir. İsmail Hüsrev'e göre nasyonalist devletçilikte, devlet herhangi bir sınıfın kontrolünde değildir. Devleti, ulusun yüksek çıkarlarını temsil eden örgütçü bir rehber kadro; ekonomik işleri ise ulusun yüksek çıkarları adına yönlendiren ve düzenleyen teknisyenler kadrosu yönetir. Nasyonalist devletçiliğin temel ilkesi, hem ulusal bağımsızlığı her türlü dış güce karşı korumak, hem de ülke içerisinde ulusal ekonominin bütünsel biçimde ve tüm ulusun çıkarlarına uygun olarak ve bireylere yansıtacak biçimde gelirini artırmaktır. Devlet mülkiyetinin yanı sıra bireysel girişimler de çalışırlar. Bireysel girişimler, ulusal çıkarlara zarar vermedikçe, devlet müdahale gereği duymaz. Ulusal sermayelerin bilgisizlik, gereksiz rekabet ve plansızlık gibi etkenlerle boşa gitmesinin önlenmesi için, devletin sermaye hareketi üzerinde kontrolü gerekmektedir. Ulusal ekonomiye devletin bilinçli ve planlı uygulamaları hâkim olacaktır (İsmail Hüsrev, 1932c, s. 24-25). Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, tek parti iktidarının kabul ettiğinin çok daha ötesinde kapsamlı bir devletçilik anlayışını savunan Kadrocular; amaçladıkları seçkin azınlık Kadro'nun yönetimini meşrulaştırmak ve gerekçelendirmek üzere, bir siyasal formül olarak devletçiliği işlemişlerdir.

### 3.3.2. Seçkinler Dolaşımı: Derebeylik

Klasik seçkin kuramcılarında Mosca ve özellikle de Pareto'nun düşüncelerinde önemli bir yer tutan “seçkinler dolaşımı” olgusunun bir biçimde yansımaları Kadrocular'ın düşüncelerinde de bulmak olasıdır. Kadrocular'ın giriştiği tartışmalarda, eski rejim döneminden kalma, ekonomik anlamda toprak unsuruna dayanan toprak ağalarının, derebeylerinin yerini; yeni rejim döneminde Cumhuriyet'in yeni seçkinlerine bırakması düşüncesi belirgindir.

İsmail Hüsrev, Osmanlı Toplumunu'nun farklı yapıları bir arada bulundurduğunu ama tüm bu yapıların üzerinde asıl niteliğinin derebeylik olduğunu belirtmektedir. En gerisinden, en gelişmişine kadar diğer tüm kurumların derebeylik rejimi içerisinde yer aldığını ve bu rejimin kanunlarına tabi olduğunu vurgulamaktadır. Osmanlı derebeyliğinin; sipahi derebeyliği, ruhani derebeylik ve serbest derebeylik olmak üzere, üç biçimi bulunmaktaydı (İsmail Hüsrev, 1932b, s. 17-18). İsmail Hüsrev'in belirttiği üzere; Türkiye'nin geri kalmış bölgelerinde, eskiden kalma derebeyliğe ve toprak ağalığına dayanan, kendine özgü toplumsal bir yapı bulunmaktadır. Söz konusu toplumsal yapının unsurları karakter bağlamında çağdaş ilişkilerin bir sonucu olan girişimci üreticilerden çok farklıdır. Ticari ilişkilerin yoğun ve ileri olduğu bölgelerde, bu toplumsal unsurlar derebeylik ya da toprak ağalığı niteliğini aşmalı biçimde kaybederek, büyük sermayedar girişimcilere dönüşmektedir (İsmail Hüsrev, 1932a, s. 29). Şevket Süreyya da, genç İnkılap Türkiye'si'nin eski Osmanlı İmparatorluğu'nun en tehlikeli mirası olan derebeylik rejimi ile karşılaştığını söylemiştir. Kadrocular derebeylikten; Türk İnkılabı'nın getirdiği tüm siyasi, ekonomik ve hukuk usulleri dışında ve bu usullere karşı zorla galip gelmeye çalışan, geri bir toplum biçiminin maddi kurumlarını, yani feodal toprak mülkiyetini ve

bu kurumların meşruiyetini savunan şeyh ve tekke nüfuzunun oluşturduğu ruhani güçleri anlamaktadır. İşte bu derebeylik rejimini kaldırmak da Türk İnkılabı'nın doğal amacıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun tersine, Türk İnkılabı daha ilk adımda derebeylik rejimine karşı konumlanmıştır. Şevket Süreyya derebeylik rejimine karşı mücadele edecek seçkin kadroya da değinmektedir: “Asırlardanberi karşısında beyden, şeyhten ve eşkıyadan başka bir şey görmiyen Şark vatandaşına iyi idareci, iyi muallim olacak ve Türk inkilâbının temsil ettiği iktisat, hukuk ve kültür prensiplerini vatanın bu hücrâ bucaklarına götürececek idealist ve yetişkin bir gençlik kadrosuna muhtacız” (Şevket Süreyya, 1932c, s. 41-42, 45). Kadrocular sorunu belirtilen biçimde tespit ettikten sonra, derebeylik düzeninin tasfiyesi için çözüm yolunu da ortaya koymaktadır.

Kadrocular'a göre, sadece sanayi planı yapmak yeterli değildir; yanı sıra tarım planı da yapılmalıdır. Tarım planından kastettikleri ise, iki ayrı sonuç almayı umdukları toprak reformunun yapılmasını da içermektedir. Toprak reformuyla; ilk olarak kendi tüketimi için üretim yapan kapalı köy ekonomisinin başat olduğu kırsal bölgeler ulusal ekonomiye kazandırılacaktır. Beklenen ikinci sonuç ise; feodal ilişkilerin hâkim olduğu toprak ağalığı, tarikat ve aşiret şeyhliğinin tasfiye edilmesidir. Toprak reformuyla, ek olarak Kürt Sorunu'nun da çözüleceğini düşünen Kadrocular'a göre, çözümledikleri bu feodal yapı, modernleşme ve sanayileşme sürecine engel olmaktadır (Türkeş, 2001, s. 475). Özetle Kadrocular, bir siyasal formül olarak ileri sürdükleri devletçilik aracılığıyla, bu bağlamda yapılan sanayi ve tarım planlarıyla; İmparatorluk döneminin mirası olan ve artık geriyi temsil eden derebeyleri ve toprak ağalarından oluşan eski seçkinlerin yerine, modernizmi temsil eden yeni Kadro'nun seçkinlerini geçirmeyi amaçlamaktadır.

#### 4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Sadece bağımsızlığını kazanmış ve kendisine özgü bir yolla kalkınmak durumunda kalan Türkiye için değil; ayrıca bağımsızlığını kazanmayı amaçlayan sömürge konumundaki sanayileşmemiş uluslar için de bir kurtuluş ideolojisi üretmeye girişen Kadro Dergisi, özgün ve önemli bir hareketin yayın organıdır. Marksist hareket ve düşünce geleneğinden gelen Kadrocular'ın, Türk Devrimi'ne bir kuram üretme, Kemalizm'i bir ideolojiye dönüştürme ve yeni Türkiye'ye de kendisine özgü bir kalkınma siyasası oluşturma çabaları yönünde ortaya koydukları düşünceler, kimilerince Marksizm'le, kimilerince de faşizmle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca Kadrocular'ın düşünce ve yaklaşımları, kimi yazarlarca seçkin olarak nitelendirilmiştir. Kadro Dergisi'nin seçkincilikle olan ilişkisi, bu makalenin odaklandığı konuyu oluşturmaktadır ve verilerin çözümlenmesinden varılan sonuç; Kadrocuların ürettikleri düşüncelerinde, savundukları ilkelerde açıkça seçkin bir yaklaşım sergiledikleridir. Kadrocular'ın seçkin düşünce geleneği içerisinde yer alan kimi yazarlardan etkilendikleri anlaşılmaktadır. Kadrocular yazılarında, anlatım tarzlarında; kullandıkları kahramanlar söylemiyle, ulusun seçkin bir bireyi olan “önder” ve seçkin bir azınlık grubun oluşturduğu “Kadro” kavramlarıyla, net biçimde seçkin yaklaşımını belli etmişlerdir. Sıradan bireylerin oluşturduğu geniş kitlelerden, belli bir takım özelliklere sahip olmalarıyla ayrılan bir seçkin azınlığı ifade eden “Kadro” ismi bile, Kadrocular'ın seçkinciliklerini açıkça ortaya koymuştur. Kadrocular'ın kendi ifadeleriyle; Kadro Dergisi kitlelerin konuştuğu dille konuşmaktaydı ve hitap ettiği kesim de halkın geniş kitleleri değildi. Ancak Kadrocular'ın seçkinciliğinde dikkati çeken özellik şudur: Kadro Dergisi yazarlarının seçkin yaklaşımı, aynı dönemde klasik seçkin kuramlarını ortaya koyan kuramcılarının vurguladığı, bir takım bireylerin doğuştan gelen bazı üstün özelliklerine dayanan seçkin azınlık yaklaşımına benzememektedir. Daha çok Marksist devrim stratejisi ve siyasalara sızan, belli bir ideal uğruna, niteliksiz kitlelerin ötesine geçen bir yüksek bilinç ve eğitimle donanmış, devrimci bir azınlığı önderliğine vurgu yapan seçkin tutuma daha yakındır. Kadrocular'ın seçkin yaklaşımının, kimi Marksistlerin geliştirdiği strateji ve uygulamalarına benzemesinin altında, kendilerinin de Marksist düşünce ve pratikten gelmeleri yatıyor olmalıdır. Ayrıca klasik seçkin kuramlarının bir takım ortak özelliklerinin, Kadro Dergisi yazarlarının düşüncelerinde de olması, bu ortak özelliklerin örtüşmesi, yine Kadrocular'ın seçkinciliğinin bir diğer ispatı sayılmalıdır. Kadrocular'ın düşüncelerinde bulunan; seçkin bir azınlık yönetiminin tercih edilmesi düşüncesi, demokrasinin eleştirilmesi ve demokrasiye karşı olunması ve sosyalizm/Marksizm'in eleştirilmesi, öngörülerinin çürütülmeye çalışılması ve Türkiye ve benzeri ülkelere uygun olmadığı gerekçesiyle karşıt olunması, klasik seçkin kuramlarının ortak özellikleriyle uyumludur. Son olarak, klasik seçkin kuramlarında ortaya konulan “siyasal formül” ve “seçkinler dolaşımı” gibi kavramların, çeşitli biçimlerde yansımalarının Kadrocular'ın amaçları ve düşüncelerinde bulunmakta olduğu söylenebilir. Belli bir dönemde, bir yönetimin, yönetme hakkını halkın gözünde meşrulaştırmaya ve gerekçelendirmeye yarayan bir söylem ve inancı ifade eden siyasal formül kavramının karşılığı; Kadrocular'ın geliştirdiği ve tek parti iktidarının düşündüğünden çok daha ileri biçimde formüle ettikleri, devletçilik anlayışında bulunabilir. Benzer biçimde, belli bir dönemin seçkinlerinin, toplumdaki koşulların değişmesiyle yerlerini yeni dönemin seçkinlerine bırakacağını ifade eden ve döngüsel bir değişimi anlatan seçkinler dolaşımı kavramının karşılığı da; Kadrocular'da, İmparatorluk döneminin derebeylik sisteminin seçkinleri olan toprak ağalarının yerini

Cumhuriyet'in sanayici, teknisyen, mühendis gibi modern dönem seçkinlerinin alması savunusunda bulunabilir.

### Kaynakça

- Ahmad, F. (1995). Modern Türkiye'nin Oluşumu (Y. Alogan, Çev.). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Akşin, S. (1998). Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi 1789-1980, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Avcıoğlu, D. (1969). Türkiye'nin Düzeni Birinci Cilt, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aydemir, Ş. S. (1967). Suyu Arayan Adam, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aydemir, Ş. S. (1973). Tek Adam Mustafa Kemal Üçüncü Cilt 1922-1938, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Aydemir, Ş. S. (1990). İnkılâp ve Kadro, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bottomore, T.B. (1997). Seçkinler ve Toplum (E. Mutlu, Çev.). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Burhan Asaf. (1932a). Fırka mektebi., *Kadro*, 1(9), 30-33.
- Burhan Asaf. (1932b). Millî kurtuluş hareketleri Ve bunların İnkılâp nazariyeleri., *Kadro*, 1(9), 39-42.
- Burhan Asaf. (1932c). Rejimler, Nasıl niçin Değişiyor?, *Kadro*, 1(12), 27-32.
- Burhan Asaf. (1933). Liberal Emperyalizmden Dirije Emperyalizme doğru., *Kadro*, 2(16), 31-38
- Burhan Asaf. (1934a). 1933-1934 Bir yılbaşı bilânçosu., *Kadro*, 3(25), 24-29.
- Burhan Asaf. (1934b). Oklar, neyi gösteriyor?, *Kadro*, 3(27), 38-43.
- Campanella. Güneş Ülkesi (V. Günyol ve H. Kazgan, Çev.). İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Çeçen, A. (1997). Ulusal Sol, İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Çeçen, A. (1998). Kemalizm, İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Dahl, R. A. (1993). Demokrasi ve Eleştirileri (L. Köker, Çev.). Ankara: Türk Siyasî İlimler Derneği-Türk Demokrasi Vakfı Yayını.
- Dâver, B. (1993). Siyaset Bilimine Giriş, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Eflâtun. (1962). Devlet (S. Eyüboğlu ve M.A. Cimcoz, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdem, D. F. (2012). Siyasal Yaşamda ve Siyasal Düşüncede Yönetici Azınlıklar: Seçkinler ve Seçkin Kuramları. Ü. Özdağ (Ed.), 21. Yüzyılda Prens Devlet ve Siyaset Yönetimi içinde (s. 393-441). Ankara: Kripto Yayınları.
- Gasset, J. O. Y. (1968). Kitlelerin Ayaklanması (S. Çağan, Çev.). İstanbul: May Yayınları.
- İlhan, A. (1999). '...ufkun arkasını görebilmek!..', Ankara: Bilgi Yayınevi.
- İsmail Hüsrev. (1932a). Türkiye köy iktisadiyatında borçlanma şekilleri, *Kadro*, 1(3), 25-34.
- İsmail Hüsrev. (1932b). Türkiyede Derebeylik Rejimi., *Kadro*, 1(7), 16-23.
- İsmail Hüsrev. (1932c). Türkiye'de Millî Sermaye Hareketi., *Kadro*, 1(10), 20-25.
- İsmail Hüsrev. (1933). Millî kurtuluş devletçiliği. II., *Kadro*, 2(19), 23-31.
- İsmail Hüsrev. (1934a). Millet içinde sınıf meselesi., *Kadro*, 3(25), 34-38.
- İsmail Hüsrev. (1934b). Millet içinde Sınıf mes'elesi. II., *Kadro*, 3(26), 20-26.
- Kadro.. (1932). Kadro., *Kadro*, 1(8), 3-5.
- Kadro.. (1933a). Kadro., *Kadro*, 2(16), 3-4.
- Kadro. (1933b). Türk inkılâbında Gazi ve Bizim bir inanımız:, *Kadro*, 2(24), 3-4.
- Kadro. (1934). KADRO Auto-kritik, *Kadro*, 3(30), 3-4.
- Kadro. (1934-1935). Ulusal ökonomya kurumlu ökonomyadır., *Kadro*, 3(35-36), 3-4.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (T.y.). Politikada 45 Yıl, Y.y.: Bilgi Yayınevi.

- Karaosmanoğlu, Y. K. (2006). *Zoraki Diplomat*, İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Karpat, K. H. (2013a). *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012* (G. Ayas, Yay. Haz.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karpat, K. H. (2013b). *Türk Siyasi Tarihi Siyasal Sistemin Evrimi* (C. Elitez, Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kili, S. (1998). *Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Lenin, V. İ. (1998). *Ne Yapmalı?* (M. Erdost, Çev.). Ankara: Sol Yayınları.
- Lewis, B. (1998). *Modern Türkiye'nin Doğuşu* (M. Kırıatlı, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Marx, K. Ve Engels, F. (1993). *Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri* (M. Erdost, Çev.). Ankara: Sol Yayınları.
- More, T. (1993). *Utopia* (S. Eyuboğlu ve V. Günyol, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Mosca, G. (1939). *The Ruling Class* (H. D. Kahn, Trans.). New York: McGraw-Hill Book Company.
- Mosca, G. (2005). *Siyaset Biliminin Temelleri* (H. İlhan, Çev.). Ankara: Alter Yayınları.
- Nietzsche, F. W. (1996). *Zerdüşt Böyle Diyordu* (O. Derinsu, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Pareto, V. (1935). *The Mind and Society Vol. III* (A. Bongiorno & A. Livingstone, Trans.). A. Livingstone (Ed.), New York: Harcourt, Brace and Company.
- Pareto, V. (2010). *Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü* (M. Z. Doğan, Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Runciman, W. G. (1986). *Toplumsal Bilim ve Siyaset Kuramı* (E. Mutlu, Çev.). Ankara: Teori Yayınları.
- Sabine, G. (1997). *Yakın Çağ Siyasal Düşünceler Tarihi* (Ö. Ozankaya, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Sakip, Ö. (1958). "Kadro"ların Analizi I, *Forum*, X(110), 13-15.
- Şevket Süreyya. (1932a). Bir ruh fantazisi. Yahut Yerli Peygamber., *Kadro*, 1(1), 31-37.
- Şevket Süreyya. (1932b). İNKILÂP BİTTİ Mİ?, *Kadro*, 1(3), 5-10.
- Şevket Süreyya. (1932c). Derebeyi ve Dersim., *Kadro*, 1(6), 41-45.
- Şevket Süreyya. (1932d). Millî Kurtuluş Hareketlerinin Ana Prensipleri., *Kadro*, 1(8), 6-12.
- Şevket Süreyya. (1932e). Yarı münevverler kulübü., *Kadro*, 1(8), 40-43.
- Şevket Süreyya. (1933a). Fikir Hareketleri arasında Türk Nasyonalizmi. I. FAŞİZM., *Kadro*, 2(18), 5-14
- Şevket Süreyya. (1933b). Fikir Hareketleri arasında Türk Nasyonalizmi. II. MARKSİZM., *Kadro*, 2(19), 6-16.
- Şevket Süreyya. (1933c). Beynelmilel fikir hareketleri arasında Türk nasyonalizmi. III. Türk nasyonalizmi., *Kadro*, 2(20), 4-11.
- Şevket Süreyya. (1933d). Beynelmilel Fikir hareketleri arasında Türk Nasyonalizmi. III. Türk Nasyonalizmi, *Kadro*, 2(21), 5-14.
- Şevket Süreyya. (1934a). Biz Avrupanın hayranı değil, mirasçısıyız!, *Kadro*, 3(29), 43-46.
- Şevket Süreyya. (1934b). Yeni Devletin iktisadi fonksiyonları, *Kadro*, 3(29), 5-14.
- Şevket Süreyya. (1934c). İş Kanunu yeni cemiyetin temel kanunlarından biridir., *Kadro*, 3(30), 5-15.
- Şevket Süreyya. (1934d). Hüseyin Cahit Beyin hazin tarafı., *Kadro*, 3(31), 35-41.
- Şevket Süreyya. (1934e). 1789 İhtilâlinin mezarı başında. I., *Kadro*, 3(32), 5-11.
- Şevket Süreyya. (1934f). Programlı devletçilik., *Kadro*, 3(34), 5-13.
- Şevket Süreyya. (1934-1935). Sosyal milliyetçiliğin zaferi, *Kadro*, 3(35-36), 8-22.
- Talay, B. (2001). Yakup Kadri Karaosmanoğlu. T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Cilt 2 Kemalizm içinde* (s. 430-441). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2003). *Kadrocuları Ve Kadro'yu Anlamak*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Timur, T. (1997). *Türk Devrimi ve Sonrası*, Ankara: İmge Kitabevi.

- Türkeş, M. (1999). Kadro Hareketi Ulusçu Sol Bir Akım, Ankara: İmge Kitabevi.
- Türkeş, M. (2001). Kadro Dergisi. T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt 2 Kemalizm içinde (s. 464-476). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ünver, C. (2001). Şevket Süreyya Aydemir. T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt 2 Kemalizm içinde (s. 466-473). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Vedat Nedim. (1932a). Müstemleke iktisadiyatından millet iktisadiyatına 2, *Kadro*, 1(2), 9-14.
- Vedat Nedim. (1932b). Kreuger. Hitler. Göthe., *Kadro*, 1(4), 26-30.
- Vedat Nedim. (1933a). Bizde Hususî teşebbüsün zaferi., *Kadro*, 2(13), 10-16.
- Vedat Nedim. (1933b). Devletin Yapıcılık ve İdarecilik kudretine inanmak gerektir., *Kadro*, 2(15), 13-19.
- Vedat Nedim. (1933c). Türk Devletçiliği İhtibas devletçiliği değildir..., *Kadro*, 2(17), 16-21.
- Vedat Nedim. (1933d). Millî kurtuluş hareketleri ve Buhran., *Kadro*, 2(18), 18-24.
- Vedat Nedim. (1933e). Ziraat siyasetimizde Liberalizmden Devletçiliğe..., *Kadro*, 2(19), 17-22.
- Vergin, N. (2015). Siyasetin Sosyolojisi, İstanbul: Doğan Kitap.
- Yanardağ, M. (2008). Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi, İstanbul: Siyah Beyaz Kitap.
- Zürcher, E. J. (1998). Modernleşen Türkiye’nin Tarihi, İstanbul: İletişim Yayınları.

**Research Article**

**Türkiye’de Tek Parti Döneminde Seçkin Düşünce: Kadro Dergisi**

*Elitist Thought During The Single Party Era in Türkiye: Kadro Journal*

**Demirhan Fahri ERDEM**

Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

[demirhan.erdem@hbv.edu.tr](mailto:demirhan.erdem@hbv.edu.tr)

<https://orcid.org/0000-0001-6921-980X>

**Extensive Summary**

Kadro Journal, which produces ideas and theories not only for Türkiye but also for colonial nations aiming to gain their independence, is the publication of an original and important movement. Kadro Journal tried to produce a theory for the Turkish revolution, to turn Kemalism into an ideology and to propose a unique development path for the new Türkiye. Kadro Journal thinkers thought that the theory, ideology and development strategy they produced specifically for Türkiye could be a model for nations rebelling against imperialism. The emergence of such a thought movement with global claims demonstrates the self-confidence of both the new Republic of Türkiye and the writers of Kadro Journal. Kadro Journal, whose writers come from the Marxist tradition of thought and the socialist movement, has been associated with socialism by some circles and with fascism by others. It has also been claimed that Kadro Journal has an elitist approach. One of the fundamental characteristics of fascism, and although it is not theoretically compatible with Marxism, elitism, which has infiltrated various socialist ideas, movements and parties, is a tradition of thought with roots dating back to ancient times. The transformation of elitism into a scientific theory was achieved in the early 20th century. The period in which the allegedly elitist Kadro Journal produced its thoughts and theories overlaps with the period in which classical elite theories emerged. This article is about Kadro Journal and will analyze it within the scope of elitist thought and classical elite theories. The article aims to prove that Kadro Journal has a clearly elitist understanding and that there are reflections of some concepts of classical elite theories in Kadro Journal. It is understood that, Kadro Journal exhibits an elitist attitude. The academic and theoretical language used by the Kadro Journal, its narrative style, the readership it addresses and the political elites it tries to direct with the ideas it produces are indicators of the Journal’s elitism. In fact, the writers of Kadro Journal clearly state their elitism. In addition, the fact that some common characteristics of classical elite theorists are also present in the thoughts of Kadro Journal writers is another indicator of Kadro’s elitist attitude. The inevitability of elite minority rule in classical elite institutions, criticism and opposition to democracy, and criticism and opposition to socialism are common points. The same parameters are also found in the ideas defended by Kadro Journal. Kadro Journal prefers that Türkiye be governed by an elite cadre of anti-imperialist and nationalist revolutionaries, on the path opened by Mustafa Kemal Atatürk. In other words, instead of relying on unqualified masses in the administration of the country in accordance with democratic procedures, it clearly prefers the rule of an elite minority with superior consciousness, education and ideals. The writers of Kadro Journal took a stand against economic and political liberalism, that is, democracy, which they thought was in crisis at the time and was a reflection of capitalism. They expressed the corrupting effect of democracy as the cause of economic and political crises and moral collapse. The writers of Kadro Journal criticized socialism because it could not prevent imperialism, stated that Marx’s predictions did not come true, emphasized that the contradictions on which Marx was based were not valid for the whole World, and argued that socialism was not suitable for Türkiye. In addition, equivalents of concepts such as “political formula” and “elite circulation put forward in classical elite theories can be found in Kadro Journal. The concept of political formula, which is the thought or belief that legitimizes and justifies the right of a government to rule in the eyes of the governed in a certain period, was reflected in the Kadro Journal as “Statism”. The Statism they designed, which was much more advanced than the single-party rule and would encompass not only the economic but also the political and cultural spheres, would provide the political formula of the Kemalist rule

that the Kadro Journal was trying to develop. It is possible to see the equivalent of the concept of elite circulation in the Kadro Journal, which argues that the elites of a certain period will be replaced by new elites rising with social change and that this will repeat itself in the form of a cycle throughout history, in the feudal analyses and discussions held in the pages of the Journal. In Kadro Journal, it is aimed that the feudal lords and landowners, who were the elites from the Imperial period, will be replaced by a new elite consisting of national politicians, engineers, technicians and artists, together with the statism to be implemented in the Republic period. The arguments that are discussed and analyzed in this article can be listed as follows: Kadro Journal and its authors clearly have an elitist approach. Even the name "Kadro", which refers to a minority with certain characteristics and distinguished from the larger masses, reflects this elitist approach. However, the elitist approach of Kadro Journal writers; It does not resemble the concept of an elite minority with certain innate superior characteristics adopted by classical elite theorists. In classical elite theories, the family an individual was born into, the lineage he came from, the ethnic group, race or community he belonged to, his mental, talented and physical superiorities and the educational, intellectual and military successes that were the results of all these were the innate superiorities of eliteness. Kadro Journal writers did not emphasize these elements. The approach of Kadro Journal is similar to the elitist approach that has seeped into Marxist understanding and emphasizes the leadership of a revolutionary minority equipped with high consciousness and education for the sake of a certain ideal. Although it is theoretically at odds with elitism, some elements of elitism manifest themselves in Marxism. In Marxism, the distinguishing feature attributed to a minority of the working class is not due to innate superiority, but to a certain type of acquired high education and consciousness, individual self-sacrifice and devotion to the cause. The elitism adopted by Kadro Journal is an elitism that is not based on this kind of innate privilege. In addition, it is seen that the common points of classical elite theorists, such as the inevitability and preference of minority rule, criticism and opposition to democracy, and criticism and opposition to socialism, are also present in Kadro Journal. And it is possible to find reflections of concepts such as political formula or elite circulation put forward by classical elite theorists in the aims and thoughts of Kadro Journal writers. In this article, which is about Turkish political and intellectual life and focuses on Kadro Journal, the World conjuncture of the period is also taken into consideration. The period in which elite theories were discussed in the West was a period in which democracy was in crisis, socialism and, as a reaction to this, fascism were on the rise, and imperialist aggression was at a standstill. In this article, the perspective of intellectuals in Turkiye on the developments taking places in the West and the discussions that arose in this context was tried to be analyzed, specifically in Kadro Journal. In the article where data was collected using qualitative research techniques, the information obtained was analyzed in a hermeneutical manner, taking into account the contradictions of the period.